وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی

ژمارە: ١٧٨٩ لە ٢٠٢٣/٤/٢٧

پاڵپشت بەو دەسەڵاتەی پێمان دراوە لە ماددەی (٢٤) لە یاسای پاراستنی بەرهەمی خۆمالیەکان لە هەرێمی کوردستان ژمارە (٢)ی ساڵی ٢٠٢١، بڕیارماندا بە دەرکردنی ئەم رێنماییەی خوارەوە:

رێنمایی ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٢٣
تایبەت بە پاراستنی بەرهەمی خۆماڵی

بەندی یەکەم

یەکەم : پێناسـەکان

ماددەی (١): دەستەواژەکان:

یەکەم : وەزارەت : وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی هەرێم

دووەم : وەزیر : وەزیری بازرگانی و پیشەسازی هەرێم

سێیەم : لایەنی تایبەتمەند (پەیوەندار): بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی لەوەزارەت.

ماددەی (٢):

یەکەم :

أ/ **بەرهەمە نیشتمانیەکان (خۆماڵیەکان)** : بەرهەمی پیشەسازی (هەر کالایەک کە لە کارگە مۆڵەت پێدراوەکانی ناوخۆ بەرهەم دەهێنرێت) یان کشتوکاڵی (ڕووەکی و ئاژەڵی کە لە کێلگە کشتوکاڵیەکان و ئاژەلیەکانی ناوخۆ بەرهەم دەهێنرێن) تا دەگاتە دەستی بەکاربەر لە هەرێمی کوردستان و عێراق .

ب/ **بەرهەمی هاوشێوە** : بەرهەمی خۆماڵی واتە (کالای پیشەسازی یان کشتوکاڵی و ئاژەڵی) هاوشێوە لە هەموو ڕوویەکەوە بۆ بەرهەمی هاوردە یان هاوشێوەیەتی تا ڕادەیەکی زۆر لە ڕووی خەسڵەت و بەکارهێنانی .

ج/ **بەرهەمی ڕکابەر** : بەرهەمی خۆماڵی (بەرهەمی کارگە مۆڵەت پێدراوەکان کێلگە کشتوکاڵی و ئاژەڵیەکان) کە ڕکابەری بەرهەمی هاوردەیە لە بەرکار هێنانی ئەگەر هاوشێوەشی نەبێت .

د/ **بەرهەمهێنەرە ناوخۆییەکان** : ئەو بەرهەمهێنەرانەن (خاوەن کارگە مۆڵەت پێدراوەکان یان کێلگە کشتوکاڵی و ئاژەڵیەکان) کە ڕێژەی زۆرینەی بەرهەمی هاوشێوە یان ڕکابەر بەرهەمدەهێنن وە بەرهەمەکانیان لایەنی کەم زیاتر لە(٥٠٪)ی پێداویستی ناوخۆی هەرێم لەو کالایە دابین دەکەن .

هـ/ **نوقمکردن** : هاوردەکردنی بەرهەمێک (پیشەسازی یان کشتوکاڵی و ئاژەڵی) بۆ هەرێم بە نرخێکی کەمتر لەبەهای ئاسایی خۆی لەبازاری وولاتی هەناردەکار .

و/ **پاڵپشتیکردن:** ئەوسووده داراییە کە دەوڵەتی سەرچاوە یان هەناردەکار یان دامەزراوەیەکی کەرتی گشتی لەو دەوڵەتە بە ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ پێشکەشی دەکات و دەبێتە مایەی سوودمەندبوونی بەرهەمهێن یان ئەو کەسانەی بەرهەمەکە دەگوازنەوە یان دەیفرۆشن یان هەناردەی دەکەن .

ر/ **زێدەهاوردەکردنی بێ پاساو :** زێدە هاوردەکردنی بەرهەمە بۆ هەرێم بە شێوەیەکی ڕەها یان ڕێژەیی ئەگەر نوقمکار یان پاڵپشتیکراویش نەبێت بەجۆرێک ببێتە هۆکاری زیانگەیاندنی ڕاستەوخۆ یان ئەگەری زیانگەیاندن بەو دامەزراوە خۆماڵیانەی کە بەرهەمی هاوشێوە یان ڕکابەر بەرهەم دەهێنن .

ز/ **پیادە کردنی زیانبەخش** :نوقمکردن یان پاڵپشتیکردن یان زێدەکردنی بێ پاساو دەگرێتەوە.

ح/ **زیان :** زیان کردن یاخود ئەگەری زیان کردن کە دەبێتە هۆی ڕێگری یان ئاستەنگ بۆ کەرتی پیشەسازی یاخود کشتوکاڵی نیشتیمانی بەهۆی نوقم کردن یان پاڵپشتیکردن یان زێدە هاوردەکردنی کاڵا بەبێ پاساو.

خ/ **لێکۆڵینەوە :** بریتیە لە ووردبینی و بەدواداچون لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی ئەنجام دەدرێت بۆ دڵنیابوون لەڕاستی ودروستی بەڵگەنامەو زانیاریە پێشکەش کراوەکان ڕوودانی پیادەکاری زیانبەخش و، زیانە لێکەوتوەکانی و بوونی پەیوەندی هۆکاری لەنێوانیاندا

ع/ **ڕێکاری خێرا :** ئەوڕێکارانەن کە بەشێوەیەکی کاتی جێبەجێ دەکرێن تا یەکلاکردنەوەی دۆسیەی لێکۆڵینەوە بۆ ڕاگرتن یان کەمکردنەوەی کاریگەری پیادەکاری زیانبەخش لەسەر بەرهەمی خۆماڵی

غ/ **ڕێوشوێنی کۆتایی** :ئەو ڕێوشوێنانەن کە دوای کۆتای هاتنی لێکۆڵینەوەکان و سەلماندنی پیادەکاری زیانبەخش و زیانە لێکەوتەکانی و پەیوەندی هۆکاری لە نێوانیاندا بە بڕیاری وەزیر بۆ پاراستنی بەرهەمی خۆماڵی دەگیرێنەبەر .

ط/ **نرخی ئاسایی :** بریتیە لەو نرخەی کە بەرهەمە هاوردەکراوەکەی پێ دەخرێتە بەردەم بەکاربەر لە خوودی وڵاتی هاوردەلێکراو .

ك / **پەراوێزی نوقمکردن** : جیاوازی نێوان بەهای ئاسایی بەرهەمی هاوردەکراو و نرخی هەناردەکردنیەتی.

دووەم : حوکمەکانی ئەم یاسایە

١-حوکمەکانی ئەم یاسایە لەسەر ئەو پیادەکاریە زیانبەخشانە جێبەجێ دەکرێت کە دەبنە هۆی زیانگەیاندن یان ئەگەری زیانگەیاندن بە کەرتی پیشەسازی و کشتوکاڵی و بازرگانی .

٢-حوکمەکانی ئەم یاسایە پاراستنی ئەو بەرهەمە خۆماڵیانە دەگرێتەوە کە لانی کەم (٥٠٪) پەنجا لەسەدای پێداویستی ناوخۆی هەرێم دابین دەکەن وە بەپێی پێوەرەکانی پێوانەسازی عێراقی یان جیهانی لەکاتی نەبوونی پێوەری عێراقی کوالیتیەکی بەرزیان هەیە.

٣-حوکمەکانی ئەم یاسایە پاراستنی ئەو بەرهەمە پیشەسازیە خۆماڵیانە دەگرێتەوە کە لانی کەم (٥٠٪) پەنجا لەسەدی پێکهاتەکەی کەرەستەی خاوی بەرهەمی ناوخۆیی بێت نەک هاوردە .

بەندی دووەم

(نوقمکردن)

ماددەی (٣):

نوقمکردن : بریتیە لە هاوردەکردنی بەرهەمێک یان کاڵایەک بۆ هەرێمی کوردستان بەنرخێکی کەمتر لە بەهای ئاسایی خۆی لەبازارەکانی وڵاتی هەناردەکاری بەرهەمەکە .

أ/ بەرهەمێک بە نقومکراو هەژمار دەکرێت ئەگەر هاتوو نرخ یان بەهای هەنارده کردنی بۆ هەرێم کەمتر بێت لە نرخ یان بەهای ئاسایی بەرهەمەکە لە بازاری ووڵاتی هەناردەکار .

ب/ نرخی ئاسایی : - بریتیە لەو نرخەی کە بەرهەمە هاوردەکراوەکەی پێ دەخرێتە بەردەم بەکاربەر لە ووڵاتی هاوردەلێکراوی بەرهەمەکە .

ج/ پەراوێزی نوقمکردن : بریتیە لە جیاوازی نێوان بەهای ئاسایی بەرهەمی هاوردەکراو ، وە بەهای هەناردەکردنیەتی .

د/ پیادەکردنی زیان بەخش : - نوقمکردن یان (پاڵپشتیکردن) یان زێدە هاوردەکردنی کاڵایەک دەگرێتەوە بەبێ پاساو .

هـ/ نرخی هەناردەکردن : - بریتیە لەنرخی دراویان کە پێویستە بدرێت بە کاڵایەک کاتێک کەهەناردەی هەرێم دەکرێت.

و/ ئەگەرهاتوو کە لایەنی پەیوەندار گەیشتە ئەو بڕوایەی کە نرخی هەناردەکردن نرخێکی ڕاستەقینە نیە بەهۆی بوونی ڕێکەوتنێکی تایبەتی پێش وەختە لە نێوان هەناردەکار لەلایەک و هاوردەکار لەلایەکی تر یان هەرلایەنێکی تر لەم کاتەدا لایەنی پەیوەندار ئەو ڕێگەیە هەڵدەبژێرێ کە پێی گونجاوە .

ر/ یەکخستنی دراوی پشت پێبەستراو کاتی ئەژمارکردنی بەهای ئاسایی و نرخی کاڵای هەناردەکراو بە مەرجێک پشت بە نرخی خەرجکردن لە ڕۆژی فرۆشتندا ببەسترێ و نرخی دواخراوی خەرجکردن بەکار بهێنرێ ئەگەر نرخی کاڵا ی هەناردەکراو ڕاستەوخۆ بەسترابووە وە بە ڕێکەوتنی دواخراوی دراو لە بازاڕدا .

ز/ دەکرێت ئەژمار کردنی پەراوێزی نوقمکردن بەڕێژەی سەدی بە دابەشکردنی نرخە دەستکەوتوەکە لەجیاوازی نێوان نرخی ئاسایی بەرهەمە هاوردەکراوەکە و نرخی هەنارده کردنەکەی بەسەر نرخی هەناردەکردن دیاری بکرێت .

ح/ بەرهەمێک بەنوقمبوو هەژمار ناکرێ ئەگەر هاتوو پەراوێزی نوقمکردنە ئەژمارکراوەکەی کەمتر بێت لە (٢ ٪) دوو لە سەدای نرخی هەناردەی بەرهەمەکە .

ماددەی (٤):

ئەگەر بەرهەم لە ڕێـڕەوی بازرگـانی ئاسـایدا فرۆشـی لە وولاتـی هەناردەکـاردا نەبـوو یـا ئەگەر فرۆشێکی وای هەبوو ڕێی نەدا بەراوردێکی ڕاست بکرێ یـان بە هـۆی دۆخـی تـایبەت، بـازاڕ یـان بچووکی قەوارەکەیەوە بەهای ئاسایی پشت بەستوو بەم بنەمایانە دیاری دەکرێ :-

١- نرخی بەرهەمەکانی هەناردەکراو بـۆ وولاتێکـی سـێیەم گونجـاوە بـۆ بەراورد کردنێکـی ڕاسـت و دروست.

٢- بەهای هەڵهێنجراوی بەرهەم بریتیە لە تێچووی بەرهەمهێنـانی لە وولاتەکەدا سـەرباری قـازانج و هەموو تێچوویەکی بەڕێوەبردن و فرۆشتن و هەرتێچوویەکی تر .

٣- بۆ جێبەجێکردنی برگەی (أ)ی بەندی (دووەم)ی ئەم ماددەیە بڕی فرۆش بەکەم دادەنرێ ئەگەر بڕی فرۆشی بەرهەم لە وڵاتی هەناردەکار کە بـۆ وڵاتێکـی سـێیەم هەنـاردەکراوە لە (٥٪) لە سـەدا پێنچی بڕی هەناردەکەی بۆ هەرێم کەمتر بـێ لە کاتێکدا لایەنـی پەیوەنـدار بڕیـاری نەدابـێ کە فرۆشەکە بەسە بـێ بەراورد کردنێکـی ڕاسـت پشـت بەسـتوو بەو بەڵگـانە کە هەن یـا ئەوانەی کە لایەنەکانی لێکۆڵێنەوە پێشکەشی دەکەن .

ماددەی (٥):

دەشێ بەهای ئاسایی بەرهەم دیاری بکرێ ئەگەر ڕاستەوخۆ لە وولاتە داهێنەرەکەوە نەهێنـرێ پشـت بەستوو بە نرخ لەو وڵاتەدا لە هەر یەکە لەم دۆخانەی لای خوارەوەدا :-

یەکەم: ئەگەر بەشێوەی (ترانزێت) لە وولاتی هەناردەکارەوە گواسترابووەوە .

دووەم : ئەگەر لە وولاتی هەناردەکاردا بەرهەم نەهێنرابوو .

سێیەم : ئەگەر نرخێکـی بەرهەمەکە لە وولاتـی هەناردەکـاردا نەبـێ بـۆ ئەوەی هەلێـک بڕەخسـێنێ کە بەراوردی لەگەڵدا بکرێ .

ماددەی (٦):

ئەگەر لایەنی تایبەتمەند بۆ لێکۆڵینەوە بڕیاری دا بەرهەمەکە لە دەوڵەتێکەوە هاوردەکراوە کە پشت بە ئابووری بازاڕ نابەستێ بەهای ئاسایی بەرهەم بەم شێوەیەی لای خوارەوە دیاری دەکرێ :-

یەکەم : هەر زانیـارییەک پەیوەنـدیی بەدۆخـی بەرهەمهێنـانەوە هەبـێ لەدەوڵەتێکـی تـردا کە پشـت بەئـابووری بـازاڕ دەبەسـتێ بە مەرجێـک هاوشـێوەی دۆخـی بەرهەمهێنـان بـێ لە دەوڵەتە هەناردەکارەکەدا.

دووەم : هەڵهێنجانی (استنباط) بەهای ئاسایی کاڵا هاوردە کراوەکە .

سێیەم : هەر بنچینەیەکی تر کە لایەنی تایبەتمەند بە گونجاوی بزانی .

ماددەی (٧):

بەمەبەستی دیاری کردنی بەهای ئاسایی کاڵایەک لایەنی پەیوەندار دەتوانێ هەڵاوێـردی فرۆشـراوی بکات بەم شێوازەی خوارەوە : -

یەکەم : ئەو فرۆشانە کە لەگەڵ کەسانی بەستراو بە فرۆشیارەوە دەکرێ بەپێی حوکمەکانی بەندی (دووەم)ی ماددەی (٤)ی ئەم ڕێنماییەن .

دووەم : هەر فرۆشێکی ئەو بەرهەمە لە وولاتی هەناردەکار یا بۆ وولاتێکی سێیەم بە نرخێکی کەمتر لە تێچووی بەرهەمهێنانی یەکەیەکی بەرهەم کۆی تێچووی بەڕێوەبردن و فرۆشتنی و تێچووی تری ئەم یەکەیە وە قازانج لەو ولاتە ئەگەر ئەم مەرجانەی خوارەوە بەدی هات :-

أ/ ئەگەر نرخی ئەم فرۆشانە نەبێتە هۆی بەدەست هێنانەوەی تێچووی لە ماوەیەکی گونجاودا چونکە ئەم نرخانە لە (المتوسط المرجح) تێچووی بەرهەمهێنانی یەکەی بەرهەمەکە لە ماوەی جێبەجێکردندا کەمتر دەبێ وە تێچووی بەڕێوەبردن و فرۆشتن و تێچووی تری ئەم یەکەیەشی دەخرێتە سەر .

ب/ ئەگەر ئەم فرۆشانە لە ماوەیەکدا بێ کە بگاتە یەک ساڵ بەمەرجێک ئەم ماوەیە لە هەموو دۆخێکدا لە (١٨٠) سەدو هەشت ڕۆژ کەمتر نەبێ .

ج/ ئەگەر ئەم فرۆشانە بە بڕێکی گەورە بوون بە جۆرێک کە (المتوسط المرجح)ی نرخی ئەم فرۆشانە لەو ڕێکەوتنانەی کە لە دیاریکرنی بەهای ئاسایدا ڕەچاو دەکرێ لە (المتوسط المرجح)ی تێچووی یەکەی کاڵاکە کەمتر بێ یا قەوارەی ئەو فرۆشانە کە بە نرخی یەکەی بەرهەم کەمتر دراون لە (٢٠٪) لەسەدا بیست قەوارەی فرۆشی کەمتر نەبێ لەو ڕێکەوتنانەدا.

ماددەی (٨):

ئەگەر لایەنی تایبەتمەند نرخی هەناردەکردنی کاڵاکەی بۆ دیاری نەکرێ یا بە ناڕاستی بزانێ لەبەر هەبوونی ئەو پەیوەندیەی وا دەقەکەی لەبەندی (دووەم)ی ماددەی (٤)ی ئەم ڕێنماییانەدا هاتووە یا لەبەر هەبوونی ڕێکەوتنێکی تایبەت لەنێوان هەناردەکار لە لایەک و هاوردەکار یا هەر لایەنێکی تردا لەلایەکی ترەوە ئەوکاتە لایەنی تایبەتمەند بۆی هەیە نرخی کاڵای ناردنە دەرەوە بەپشت بەستوو بەمانەی لای خوارەوە بە ئەنجامی بگەیەنێ :

یەکەم : ئەو نرخە کە دووبارە فرۆشتنی بەرهەمی هاوردەکراو بۆیەکەم کڕیاری پێوە نەبەستراوی سەربەخۆ لە هەرێم وعێراقدا کەم (لێدەرکردنی)هەر قازانج یا تێچوویەکی وەک ڕەسم و باجی لە نێوان لە هاوردەکردن و دووبارە فرۆشتنیدا کە لە ناو هەرێم و عێراقدا دەکەوێتە سەری.

دووەم : ئەو ڕێوشوێنە کە لایەنی تایبەتمەند بە گونجاوی دەزانێ ئەگەر بەرهەمەکە دووبارە نەفرۆشرا بە کڕیارێکی سەربەخۆ یا دووبارە بە هەمان دۆخی کە هاوردەکراوە نەفرۆشرا

ماددەی (٩):

یەکەم : لایەنی تایبەتمەند پەراوێزی نوقمکردن بە جیاوازی نێوان نرخی ناردنە دەرەوەی و بەهای ئاسایی بەرهەم ئەژمار دەکات .

دووەم : بەراوردی بەهای ئاسایی و نرخی هەناردەکردنی بەرهەمی هاوردەکراو بە ڕەچاوکردنی ئەم خاڵانەی لای خوارەوە دەکرێ :

أ- بەراورد کردن پەیوەندی بەو فرۆشانەوە هەبێ کە لە چەند کاتێکی لێک نزیکدا ئەنجامدراون.

ب- ئەو جیاوازییانە کە بەراوردکردنەکە دەشێوێنێ بۆ هەر دۆخێک بە تەنها بەدۆخی فرۆشتن و مەرجەکانی و باج وئاستە بازرگانیەکان و بڕی بەرهەم و خەسڵەتە ماددییەکانیەوە .

ج- یەکخستنی دراوی پشت پێ بەستراو کاتی ئەژمارکردنی بەهای ئاسایی و نرخی کاڵا ناردنە دەرەوە بە مەرجێک پشت بە نرخی خەرجکردن لە ڕۆژی فرۆشتندا ببەسترێ و نرخی کاڵا دواخراوی خەرجکردن بەکار بهێنرێ ئەگەر نرخی کاڵا ناردنە دەرەوە ڕاستەوخۆ بەسترابووەوە بە ڕێکەوتنی دواخراوی دراو لە بازاڕدا .

ماددەی (١٠):

لایەنی تایبەتمەند پەراوێزی نوقمکردن فەرامۆش دەکات ئەگەر دەرکەوت لە جیاوازییەکانی نرخی خەرجکردنەوە یا لە زیادبوونی بەردەوامی بەهای دراوی بیانییەوە بە بەراورد لەگەڵ دیناری عێراقیدا پەیدابوو ماوەیەکیش کە لە سێ یەکی ماوەی لێکۆلینەوە زیاتر نەبێ دەدرێتە لایەنی تایبەتمەندی هەناردەکاران بەپێی بەڵێننامەیەکی نووسراو لە ماوەی لێکۆلینەوە دا بۆ ڕاستکردنەوەی نرخەکانی کاڵا ناردنە دەرەوە لەدوارۆژدابە شێوەیەک کە جووڵەی بەردەوامی نرخەکانی خەرجکردنی لە کاتی ماوەی دیاریکراوی لێکۆڵێنەوەدا ڕەنگ بداتەوە .

ماددەی (١١):

یەکەم : دەشێ پەراوێزی نوقمکردن بە ڕێژەیەکی سەدی ئەژمار بکرێ ئەویش بە دابەشکردنی بە های بەدی هاتوو لە جیاوازی نێوان (بەهای ئاسایی بەرهەمی هاوردەکراو و نرخی هەناردەکردنی) بەسەر نرخی هەناردەکردنیدا .

دووەم :ئەگەر پەڕاوێزە ئەژماکراوەکەی لە (٢٪) لە سەدا دووی نرخی هەناردەکردنەکەی کەمتر بوو بە نوقمکردن هەژمارناکرێ .

ماددەی (١٢):

لایەنی تایبەتمەند بۆی هەیە پەڕاوێزی نوقمکردن بۆ هەر کاڵایەکی هەناردەکراو یا بەرهەم لە ماوەی دیاری کراوی لێکۆلینەوەدا ئەژمار بکا بەپێی ئەمانەی لای خوارەوە :-

یەکەم : جیاوازی نێوان (المتوسط المرجح) بەهای ئاسایی فرۆشی پشت بەستراو لە لای لایەنی تایبەتمەندو (المتوسط المرجح) نرخی ڕێکەوتنەکانی کاڵا هەناردەکراوە کە دێتە ناو هەرێم لە هەمان ماوەدا .

دووەم : (التوسط المرجح)ی پەراوێزی نوقمکردن کە لە ئەنجامی جیاوازیی نێوان هەر بەهایەکی ئاسایی بەرهەم لە هەموو ڕێکەوتنێکدا لەو ڕێکەوتنانەی لە بەندی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە بەدەق ناوی هێناون و نرخی کاڵا هەناردەکردنی هەمان ڕێکەوتنی پەیدا بووە .

ماددەی (١٣):

لایەنی تایبەتمەند بۆی هەیە پەراوێزی نوقمکردنی دەوڵەتێکی دەست نیشانکراو بەپێی (المتوسط المرجح)ی پەراوێزە تاکە کەسییەکانی نوقمکردنی هەناردەکارانی ئەو دەوڵەتە ئەژمار بکات.

بەندی سێیەم
پاڵپشتیکردن

ماددەی (١٤):

یەکەم : پاڵپشتیکردن : بریتیەلەو سوودە داراییەی کە دەوڵەتی بەرهەمهێنی کالا (المنشا) یان دەوڵەتی هەناردەکار یان هەر دامەزراوەیەکی کەرتی گشتی لەو دەوڵەتە بەڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ پێشکەشی دەکات و دەبێتە مایەی سوودمەندبوونی بەرهەمهێنەرەکانیان یان ئەو کەسانەی بەرهەمەکە دەگوازنەوە یان دەیفرۆشن یان هەناردەی دەکەن .

دووەم : بە پاڵپشتیکردن هەژمار دەکرێت هەر شێوە هاوبەشیەکی دارایی کە حکومەت بیکات وەک ئەمانەی لای خوارەوە:-

أ/ هەر تمویل کردنێک کەدەوڵەت پێشکەشی بکات جا بەشێوەی ڕاستەخۆ وەک بەخشین یا قەرز یا ناڕاستەوخۆ وەک بیمەکردنی ئەو قەرزانە کە لایەنی تر دەیبەخشێت .

ب/ دەست هەڵگرتنی دەوڵەت لە داهاتی خۆی جا بەشێوەی لێخۆشبوون بێ یا وەرنەگرتنی یا گێڕانەوەی ڕەسم یان باجی وەرگیراو پاش هەناردەکردنی .

ج/ دەست کردنی دەوڵەت بە کرینی یان پێشکەشکردنی کالاو خزمەتگوزاری لە دەرەوەی چوار چێوەی دیاریکراوی بازاڕ بە شێوەیەک کە پەیوەندی بە ئەرکەکانی خۆیەوە نەبێ کە لە دابێنکردنی ژێرخانی گشتیدا خۆی دەنوێنێ .

د/ دەست کردنی دەوڵەت بە پێدانی بڕێک پارە بە دەزگا تایبەتمەندەکانی(تمویل) پارەپێدان یان ڕێکەوتن لەگەڵ لایەنێکی تردا بۆ ڕاپەراندنی حاڵەتێک یان زیاتر لەو حاڵەتانە کە لە دەقی بڕگەکانی (أ) و (ب) و (ج)ی ئەم بەندە هاتووە .

ماددەی (١٥):

ڕسوماتی (قەرەبوو) دادەنرێت بەجۆرێک یەکسان بێت بە پاڵپشتیکردنی پێشکەشکراو بەکالای هاوردەکراو بۆ هەرێم ئەگەر هاتوو دەرکەوت لەئەنجامی لێکۆڵینەوەی لایەنی پەیوەندار بەپێی ئەحکامەکانی یاسای لێکۆڵینەوە لەم کاتانەی خوارەوە : -

أ/ ئەگەر کالای هاوردەکراو ببێتە هۆی زیان بۆ بەرهەمی ناوخۆی هاوشێوەی بەپێی یاسا .

ب/ سوودمەند بوونی کالای هاووردەکراو لە پاڵپشتیکردنی قەدەغەکراو (محظور) پاڵپشتی بە تەرخانکراو دادەنرێ ئەگەر دەوڵەتی پلە بەخش (یا بەخشین) بەپێی یاساکانی خۆی بەخشیی بە یەک لایەن یان کەرتێکی دیاریکراوی بەرهەمهێنان یا کۆمەڵێک لایەن یان کەرتی بەرهەمهێنان یا لەناو ناوچەیەکی دیاریکراوی جوگرافیدا.

ماددەی (١٦): پاڵپشتیکردن له هەر یەکێک لەم دوو بارانەی لای خوارەوە دا بە قەدەغەکراو دادەنرێ :-

یەکەم : ئەگەر بەخشینەکەی بەپێی یاساکانی دەوڵەتی پارە بەخش یا بەپێی هەڵکەوتی خۆی لە هەناردەکردندا قەتیس بوو چاوپۆشی لەهەر بنەمایەکی ڕەچاوکراو یا مەرجێک کە لەوەدا ڕەچاو کرابێ .

دووەم : ئەگەر بەخشینەکەی لە مەرجی بەکارهێنانی کاڵا خۆجێییەکاندا قەتیس بوو بەبێ کاڵای هاوردەکراو .

ماددەی (١٧):

یەکەم : بڕی پاڵپشتیکردن بەپێی سوود یا هاوبەشی دارایی بەدیهاتوو بۆ پاڵپشتیکردنی وەرگر دیاری دەکرێ و لە ماوەی دیاریکراوی لێکۆڵینەوەدا ئەژمار دەکرێ .

دووەم : سوود یان هاوبەشی دارایی بەدیهاتوو بۆ پاڵپشتیکردن وەرگر بەم شێوەیەی لای خوارەوە ئەژمار دەکرێ :

أ/ هاوبەشی حکومەتی لە سەرمایەی کۆمپانیایەکدا کە سوودێک بۆ ئەو کۆمپانیایە بەدی بێنێ ئەگەر هاوبەشییەکە لەگەڵ هەڵسووڕاندنی ئەو وەبەرهێنانە ئاسایی و باوە کە وەبەرهێنێکی کەرتی تایبەت لەو دەوڵەتە کاڵا نێردراو دا دەیکات ڕێک نەکەوێ

ب/ حکومەت قەرزێک بدا سوودێک بۆ قەرزەکە دابین بکات بە نرخی سوود و تێچوویەکی کەمتر لەوە کە دەیداتەوە بۆ قەرزکردنی هەمان بڕە پارە لە لایەکی ترەوە بەپێی پێوانەکانی بازاڕ و سوودیشی لەم بارەدا بەپێی جیاوازی نێوان هەردوو بڕە پارە ئەژمار دەکرێ.

ج/ حکومەت دەستەبەری قەرزێک بکات کە سوودێک بۆ کۆمپانیای سوود وەرگر لەو دەستەبەرە دابین بکات ئەگەر جیاوازییەک لە نێوان ئەو بڕە پارەیەدا کە کۆمپانیا لەسەر بڕە دەستەبەر کراوەکەی حکوومەت دەیداو ئەو بڕە پارەیەش کە بۆ قەرزێکی هاوشێوەی بێ دەستەبەری حکومی دەیدا بەمەرجێک لەم بارەدا سوود بەپێی جیاوازی نێوان هەردوو بڕە پارەکە ئەژمار بکرێ بە ڕەچاوکردنی جیاوازی نێوان ئەو ڕەسمانە کە کۆمپانیا لە هەردوو پارەکەدا دەیدا .

د/ حکوومەت کاڵا و خزمەتگوزاری بە نرخێکی کەمتر لە نرخی بازاڕ بۆ بەرهەمهێنەکان دابین بکات یان لەبری ئەوە بە نرخێکی زیاتر لە نرخی بازاڕ کە سوودێکیان بۆ مسۆگەر بکات و لێیان بکڕێ بە مەرجێک بارودۆخی بازاڕ و جۆری کاڵاو خزمەت و زۆری توانایی خستنە بازاڕ و گواستنەوە و مەرجەکانی فرۆشتن و کڕینی ڕەچاو بکرێن .

ماددەی (١٨):

چەند ڕەسمێکی قەرەبووکەرەوە دەسەپێندرێ کە هاوتای پاڵپشتیکردنی بەخشراوی بەرهەمی هاوردەکراو بۆ هەرێم و عێراق بێ ئەگەر بەپێی ئەو لێکۆڵینەوەیە کە لایەنی تایبەتمەند پشت بەستوو بە حوکمەکانی یاسا دەیکات هەریەکێک لەم دوو بارەی لای خوارەوە بەدی بێنێ :-

یەکەم : هاوردەکار سوود لە پاڵپشتیەک دەبینێ بەپێی هەردوو ماددەی (١٤) و (١٥)ی ئەم ڕێنماییە بە مەرجێک زیان بە بەرهەمهێنێکی هاوشێوەی خۆماڵی بگەێنی بەپێی یاسا

دووەم : سوود وەرگرتنی هاوردەکار لە پاڵپشتیەک کەقەدەغەیە بەپێی حوکمەکانی ماددەی (١٦)ی ئەم ڕێنماییە .

بەندی چوارەم:

زێدە هاوردەکردنی بێ پاساو

ماددەی (١٩):

زێدە هاوردەکردنی بەرهەمێکە بۆ هەرێم بەشێوەی ڕەها یان ڕێژەیی ئەگەر نوقمکار یان پاڵپشتیکراویش نەبێت بەجۆرێک ببێتە هۆکاری زیان گەیاندنی ڕاستەوخۆ یان ئەگەری زیان گەیاندن بەو دامەزراوە خۆماڵیانەی کە بەرهەمی هاوشێوە یان ڕکابەر بەرهەمدەهێنن بەشێوەیەک کە :-

١ – زێدە هاوردەکردنی کاڵایەک وە بڕەکەی جا ئەگەر ڕەها بێت یان بەشێوەیی ڕێژەیی بێت بە بەراوورد بە بەرهەمی خۆماڵی کاڵاکە .

٢ - پشکی بازار کەبەرهەمهێنەرە خۆماڵیەکان لەدەستی دەدەن بەهۆی زێدە هاوردەکردنی کاڵای بیانی

٣ - گۆڕان لەبڕی بەرهەم و فرۆشتن و سوود وەرگرتن لە توانای بەرهەمهێنان و کوالێتی بەرهەم و کۆگاکراو قازانج و زیان و لە دەستدانی هەلی کار .

ماددەی (٢٠):

١ - هەڵسەنگاندنی کاریگەری زێدەهاوردەکردنی بێ پاساو لەسەر بەرهەمهێنەرە خۆماڵیەکان دەکرێت بەپێی ئەو زانیاریە بەردەستانە کە پەیوەستە بە بەرهەمیان لە کاڵای خۆماڵی .

٢ - هەڵسەنگاندنی کاریگەری زێدەهاوردەکردنی بێ پاساو بەپێی زانیاری تایبەت بە بەرهەمهێنانی نزیکترین جۆری کاڵا کە زانیاری پێویست لەسەری بەردەستە وەکاڵای بەرهەمهێنراوی خۆماڵیش هەمان کاڵایە ئەگەر هاتو زانیاری تەواو بەردەست نەبوو کە لەخاڵی یەکەمی سەروەدا نووسراوە لەم ماددەیە.

ماددەی (٢١): لایەنی تایبەتمەند پشت بە هۆکارەنی ناو دەقی ماددەی (١٩)ی ئەم ڕێنماییانە دەبەستێ بۆ یەکلاکردنەوەی زیانی چاوەڕوانکراو کە لە ئەنجامی زێدە هاوردەکردنی بێ پاساو ڕوودەدات نەک تەنها پڕوپاگەندە بێت .

ماددەی (٢٢):

یەکەم : لایەنی تایبەتمەند ئەوە یەکلایی دەکاتەوە کە زێدە هاوردەکردنی بێ پاساوی کاڵا زیانی گەیاندووە یان ڕێی تێدەچێ زیان بە بەرهەمهێنەرە خۆماڵیەکان بگەێنێ .

دووەم : لایەنی تایبەتمەند کاتی هەڵسەنگاندنی پەیوەندی هۆکاریانەی نێوان زێدەهاوردەکراوی کاڵا و زیان لێ کەوتنی بەرهەمهێنەرە خۆماڵیەکان ڕەچاوی هەر هۆیەکی دیکە دەکات کە بوویێت یا دەبێتە مایەی ئەم زیانە .

ماددەی (٢٣):

بەرهەمهێنەرە خۆماڵیەکان یا بریکارەکانیان لای لایەنی تایبەتمەند داوای خۆپاراستن لە زێدە هاوردەکردنی بێ پاساوی کاڵایەکی هاوشێوە یان ڕکابەری ئەو کاڵایە کە بەرهەمی دێنن پێشکەش دەکەن بە مەرجێک داواکە ئەمانە لە خۆبگرێ :

یەکەم : ئەو بەڵگانە کە دەیسەلمێنن کە لەئەنجامی زێدە هاوردەکردنی بێ پاساوی کاڵایەک زیانیان پێ کەوتووە بەهۆی ئەم زێدە هاوردەکردنەوە .

دووەم : وەسفێکی ووردی کاڵای هاوردەکراو و کاڵای بەرهەمهێنراوی خۆماڵی وە بەندو پێناسەی گومرگی بگرێتەخۆ بە پێ ی یاساو تعریفەی گومرگی کارپێکراو و بە دیاریکراویش بۆ بڕو بەهای بەرهەمی خۆماڵی .

سێیەم : ناوی داواکاران لە بەرهەمهێنەرە خۆماڵیەکان کاڵاکە و بڕو بەهای بەرهەمهێنانیان سەبارەت بە سەرجەمی بەرهەمهێنانی خۆماڵی لەو کاڵایە وە بەشی هەریەکەیان

چوارەم : بڕی هاوردەکراوی کاڵاکەو بەهاکەی لەهەر وڵاتێکی هەناردەکارەوە لە سێ ساڵی پێش ساڵی داوا پێشکەش کردنەکە .

پێنجەم : دیاریکردنی بڕەکانی زیادە لە کاڵای هاوردەکراو جا ئیتر ڕەها بێ یا ڕێژەیی بە بەراورد لەگەڵ بەرهەمهێنانی خۆماڵی کاڵاکە .

ماددەی (٢٤):

ئەگەر لایەنی تایبەتمەند بۆی دەرکەوت ڕاستیەکانی ئەو داواکاریەی کە بە دەق لە ماددەی (٢٣)ی ئەم ڕێنماییانەدا هاتووە بەس نین بۆ لێکۆڵینەوە و هەڵسەنگاندنی دەبێ لە ماوەیەکدا کە لە (١٠) ڕۆژ زیاتر نەبێ لە ڕۆژی وەرگرتنی داواکەوە ئاگاداری داواکاران بکا لە ماوەیەکدا کەلە (٣٠) سی ڕۆژ زیاتر نەبێ وە شیاوە کە یەک جار و بۆ هەمان ماوە درێژکردنەوە بەپێی داوای خۆیان تەواو بکەن بە پێچەوانەوە وەزیر بۆی هەیە داواکە هەڵپەسێرێ .

بەندی پێنجەم
دیاریکردنی زیانەکان

ماددەی (٢٥):

لایەنی پەیوەندیدار ئەو زیانە ماددییە کە بە ڕاستی لە بەرهەمهێنەرە خۆماڵیەکان کەوتووە بە هۆی نوقمکردن یا پاڵپشتیکردن پشت بەستوو بە لێکۆڵینەوەی ئەنجامدراوی خۆی دیاری دەکا بە ڕەچاو کردنی ئەم خاڵانەی خوارەوە: -

یەکەم: هەبوونی زیادە لەبڕی کاڵای هاوردەکراوی نوقمکراو یان پاڵپشتیکراو چ بە شێوەیەکی ڕەها بێ بە بەراورد بە ساڵانی پێشووتر یان بەپێی بەرهەمهێنان یان بەکاربردنی خۆماڵی وە کاریگەری ئەم کاڵا هاوردەکراوانە لەسەر بەرهەمی خۆماڵی هاوشێوە لەبازاری ناوخۆ بەجۆرێک بە نرخێکی کەمتر لە نرخی بەرهەمی هاوشێوەی بەرهەمی خۆماڵیە و بە جیاوازیەک خرابێتە بازاڕەوە و بە شێوەیەکی سەرەکی بووبێتە هۆی دابەزاندنی نرخی بەرهەمی خۆماڵی هاوشیوەی یان ڕێگری لە زیادبوونی نرخی ئەگەر ئەم کاڵا هاوردەکراوانە نەبوونایە.

دووەم: هەڵسەنگاندنی ئەم هێما و هۆکارە ئابوورییانەی لای خوارەوە کە پەیوەستن بە بارودۆخی بەرهەمهێنەرە خۆماڵیەکانەوە بۆ ئاگاداربوون لە ڕادەی کاریگەری کاڵای هاوردەکراوی نوقمکراو یا پاڵپشتیکراو لە سەریان :-

أ/ کەم بوونەوەیەکی ڕاستەقینە یا پێشبینیکراو لەفرۆشتنی بەرهەمی هاوشێوەی خۆماڵی لە قازانج یان بەرهەم یان پشکی لە بازار یا دەسکەوتی وەبەرهێنان (حصةالسوق او الانتاجية) یان بەکارهێنانی تەواوی (استغلال الطاقة الانتاجية) توانای بەرهەمهێنان .

ب/ کاریگەری نەرێنی ڕاستەقینە یا پێشبینیکراو لەسەر ووردبینی دراوی عەمبارکراو و هێزی کار و کرێ و گەشەکردن و توانایی پەلکێشکردنی سەرمایە یان وەبەرهێنان .

ج/ هۆکارە کاریگەرەکان لەسەر نرخی خۆماڵی .

د/ هەر ئاماژەیەک یا هۆکارێکی تری ئابووری کەببێتە هۆی زیان لێ کەوتن .

ماددەی (٢٦):

کاریگەری کاڵای هاوردەکراوی نوقمکراو یان پاڵپشتیکراو لەسەر بەرهەمهێنەرە خۆماڵیەکان بەپێی زانیاری تایبەت بە بەرهەمهێنانی بەرهەمی هاوشێوەی بەرهەمهێنی خۆماڵی هەڵدەسەنگێنرێ ئەگەر ئەم زانیاریانە بەردەست نەبوو هەڵسەنگاندنەکە بەپێی زانیاری تایبەت بە بەرهەمهێنانی نزیکترین لەو بەرهەمانە کە زانیاری پێویستیان بەردەستە و بەرهەمە هاوشێوە خۆماڵیەکانیش سەر بەو بەرهەمەن .

ماددەی (٢٧):

یەکەم: لایەنی پەیوەندار لە لێکۆڵینەوەی ئەگەری تووش بوونی بەرهەمهێنەرە خۆماڵیەکان بە زیان پشت بەم ئاماژانەی لای خوارەوە دەبەستن :-

أ/ هەر هۆکارێک کەنیشانی بدات بۆ هەبوونێکی زۆری هاوردەکراوی نوقمکراو یان پاڵپشتیکراو بەم شێوەیەی خوارەوە : -

١- هەر زیادەیەکی تێبینیکراو لە تێکڕای هاوردەکراو .

٢- هەبوونی توانایەکی بەکار نەهێنراوی بەرهەمهێنان لە وڵاتی هاوردەکار یان هەبوونی بڕێکی زۆری کۆگاکراوی کاڵاکە لەوڵاتەکەداو نەبوونی بازاڕی هەناردەکردنی تری پێویست بۆ لەخۆگرتنی هەناردە

٣- هەبوونی ڕێکەوتن بۆ هەناردەکردنی کاڵای نوقمکراو یا پاڵپشتیکراو بۆ هەرێم لە داهاتوودا .

٤- ئەگەری زیاد بوونی داواکاری لەسەر بەرهەمی نوقمکراو یان پاڵپشتیکراو بە هۆی دابەزینی نرخەکەیەوە بە بەراورد لەگەڵ نرخی بەرهەمی هاوشێوەی خۆماڵی .

ب/ زیاد بوونی کۆگاکراوی بەرهەمی نوقمکراو یان پاڵپشتیکراوی هاوردەکراو بۆ هەرێم .

دووەم: بەدیهاتنی هەر یەکێک لە ئامازە دیاریکراوەکانی ناو دەقی بەندی یەکەمی ئەم ماددەیە بۆ ئەگەری زیان لێ کەوتن ئەگەر لایەنی تایبەتمەند ڕێو شوێنی گونجاو نەگرێتەبەر.

ماددەی (٢٨):

لایەنی پەیوەندار پێویستە لەوە بکۆڵێتەوە کە کاریگەری کاڵای هاوردەکراوی نوقمکراو یان پاڵپشتیکراو بۆتە هۆی زیان گەیاندن بە بەرهەمهێنەرە خۆماڵیەکان وە لە بەرچاوگرتنی بە شێوەیەکی تایبەت و هەبوونی زیادەیەکی جێی بایەخ پێدراو لە کاڵای هاوردەکراوی نوقمکراو یا پاڵپشتیکراو جا ئەم زێدەییە بە شێوەیەکی ڕەها یان ڕێژەیی بێ بە بەراوردکردن بە بەرهەمهێنەر یا بەکاربەر لە هەرێمدا و کاریگەریی لەسەر نرخ و بڕی پەڕاوێزی نوقمکردن.

ماددەی (٢٩):

لایەنی پەیوەندار لەبەرچاوی دەگرێ کاتی هەڵسنگاندنی پەیوەندی هۆکاری هەر هۆکارێکی دیکەی جگە لە کاڵای هاوردەکراوی نوقمکراو یان پاڵپشتیکراو کە بۆتە هۆی یا دەبێتە هۆی ئەم زیانە.

ماددەی (٣٠):

یەکەم: لایەنی پەیوەندار هەڵسەنگاندن دەکات بۆ کۆی زیانەکان کە لە ئەنجامی هاوردەکردنی کاڵایەک لە دەوڵەتێک زیاتر زیانی ئەبێت بۆ هەریەکە لەم دۆخانەی لای خوارەوە:-

أ/ پەڕاوێزی نوقمکردن لە هەموو دەوڵەتێکدا زیاتر بێت لە (٢%) لە سەدا دووی نرخی کاڵای هەناردەکراو لەکاتی نوقمکردندا .

ب/ بڕی پاڵپشتیکردنی کاڵای هاوردەکراو لە (١%) لە سەدا یەکی بەهای کاڵاکە کەمتر نەبێ.

ج/ بڕی کاڵایەکی هاوردەکراو لە هەر دەوڵەتێکەوە کەمتر نەبێ لە(٣%) لە سەدا سێ کۆی کاڵای هاوردە کراو بۆ هەرێم لە هەمان کاڵا.

د/ کۆی بڕی کاڵایەک کە هەندێ وولات هەناردەی دەکەن ئەگەر لە لێکۆڵینەوەدا زیاتر بوو لە (٧%)ی کۆی هاوردەکراو بۆ ناو هەرێم وە ئەگەر پشکی هەر وولاتێک لە هەناردەکردنی کەمتر بوو لە (٣%) سەدا سێی کۆی هاوردەکردنی هەرێم بۆ هەمان کاڵا .

هـ/ هەل و مەرجی ململانێی نێوان بەرهەمی هاوردەکراو و بەرهەمی هاوشێوەی خۆماڵی گونجاو بۆ بەجێهێنانی هەڵسەنگاندنی کاڵای هاوردەکراو بەشێوەیەکی کەڵەکە بوو .

و/ هەبوونی ڕێگریەکی ماددی بۆ دامەزراندنی پیشەسازییەکی خۆماڵی بۆ بەرهەمهێنانی بەرهەمی هاوشێوەی خۆماڵی بە لەبەرچاو گرتنی ڕادەی توانای دامەزراندنی ئەم پیشەسازیە لە ماوەیەکی گونجاودا و بەردەوام بوون و گەشەکردنیشی بە مەرجێک ئەوە بەپێی ئاماژەکانی لێکۆڵینەوەی کەڵکی ئابووری و قەرزی مۆرکراو(القروض المبرمة) یان ئەوەی کە مۆر دەکرێ وگرێبەستەکانی کرینی کەرەستەو سەرمایەی پێویست بۆ دامەزراندنی پرۆژەی نوێی وەبەرهێنان یان فراوانکردنی چەند پرۆژەیەکی دامەزراو .

دووەم: لێکۆڵینەوە دەست بەجێ و لە هەر قۆناغێکیدا بێت کۆتایی پێدێت ئەگەر بۆ لایەنی پەیوەندار دەرکەوت بە نەبوونی هەر دۆخێک لە دۆخەکانی ئاماژە پێکراوی پێشوو.

ماددەی (٣١):

بەرهەمهێنە خۆماڵیەکان یان ئەوەی نوێنەرایەتیان دەکا وەک ژوورەکانی پیشەسازی و بازرگانی و یەکێتی و کۆمەڵەو سەندیکاکانی پەیوەندار و هەر لایەنێکی فەرمی سەرپەرشتی هەر کەرتێکی بەرهمهێنان بۆیان هەیە بە نووسراو داوا لە وەزیر بکەن بەرهەمەکانیان لە کاڵای هاوردەکراوی نوقمکراو یان پاڵپشتیکراو بپارێزێ بەپێی نموونەیەک کە لایەنی تایبەتمەند بۆ ئەم مەبەستە پێشنیاری دەکا و وەزیر پێی ڕەزامەند دەبێت .

ماددەی (٣٢):

داواکاری پاراستنی بەرهەم دەوڵەمەند دەکرێت بە بەڵگەو پشتگیری بەدی هاتنی نوقم بوون و یان پاڵپشتیکردن و زیان وە پەیوەندی هۆکاری لەنێوانیاندا بەجۆرێک کە زانیاری وداتاکانی خوارەوە لەخۆ بگرێت :-

یەکەم: دیاریکردنی بڕو بەهای بەرهەمهێنانی بەرهەمی هاوشێوە .

دووەم: وەسفێکی وردی هەرکاڵایەکی کە گوایە نوقمکراوە یان پاڵپشتیکراوە و بەرهەمی هاوشێوەی خۆماڵی بە (خەسڵەتە)تەکنیکیەکان و بەکارهێنانیەوە لەگەڵ دیاریکرنی ووڵاتی دروستکەر و ووڵاتی هەناردەکار بۆ هەرێم .

سێیەم: دیاریکردنی بەندی گومرگی کاڵا بەپێی یاسای پێناسەی گومرگی کارپێکراو.

چوارەم: هەر زانیارییەک سەبارەت بە بەرهەمهێنی کاڵای هاوردەکراوی نوقمکراو یان پاڵپشتیکراو و سەرچاوەکەی بۆ هەرێم وە ئەو کەسانەی کە هاوردەی دەکەن .

پێنجەم: هەر زانیاریەک سەبارەت بە نرخی کاڵای هەناردەکراو و بەهای ئاسایی لە باری نوقمکردندا وەک ئەمانەی خوارەوە :-

أ/ ئەو نرخە کە کاڵای هاوردەکراوی بۆ بەکارهێنان لەبازاڕی خۆجێی دەوڵەتە هەناردەکارەکەدا پێ دەفرۆشرێ .

ب/ ئەو نرخە کە کاڵاکەی لە دەوڵەتە کاڵا هەناردەکارەکە بۆ دەوڵەتێکی سێیەم ئەگەر ئەوە گونجاو بێ پێی دەفرۆشرێ .

ج/ نرخی هەناردەکردنی کاڵای کە گوایە – نوقمکراوە بۆ هەرێم وعێراق یان ئەو نرخەی کە کاڵاکەی بۆ یەکەم جار لێ دەفرۆشێ بە کڕیارێکی سەربەخۆ لە هەرێم وعێراق.

شەشەم: هەر زانیارییەک سەبارەت بە هەبوونی پاڵپشتیکردن و شێوە و قەوارەکەی و توانایی و ڕێو شوێنی گرتنەبەر لەدژی .

حەوتەم: هەر زانیارییەک سەبارەت بە زیادبوونی قەوارەی کاڵای هاوردەکراوی نوقمکراو یا پاڵپشتیکراو وکاریگەری ئەم زیادبوونە لەسەر نرخی بەرهەمی هاوشێوە لە بازاڕی خۆماڵیدا و بەرهەمهێنەرە خۆماڵیەکان بەپێی ئاماژەکانی کە لەدەقی ماددەی (٢٥)ی ئەم ڕێنماییانەدا هاتوون.

هەشتەم: داواکاریەک دەبێت پشتگیری کراوبێت لە لایەن بەرهەمهێنەرە ناوخۆییەکان کە کۆی توانای بەرهەمی کارگەکانیان زیاتر بێت لە ڕێژەی (٥٠ ٪)ی پێداویستی ناوخۆی هەرێم .

نۆیەم: داواکاری پاراستنی کاڵایەک ئەو کاڵایانە دەگرێتەوە کە لە هەرێم بەرهەمدەهێنرێن وە لایەنی کەم کەرەستەی خاوی ئەم کاڵایانە (٥٠ ٪)ی دەبێت لە ناوخۆی هەرێم بێت .

دەیەم: داواکاری پاراستنی بەرهەمی خۆماڵی دەبێت کارگەکانیان دەستی کاری خۆماڵی لە (٧٥٪)ی کەمتر نەبێت .

یازدەیەم: بەرهەمی کارگەکانیان بەپێی مواصفاتی عێراقی بێت ئەگەر مواصفاتی عێراقی نەبێت پێویستە بە مواصفاتە جیهانیەکان بێت .

دوازدەیەم: بەرهەمی کارگەکانیان کوالێتی بەرز بێت وە لەتاقیگە باوەڕ پێکراوەکانی هەرێم و عێراقدا دەرچووبێت .

سێزدەیەم: خاوەن کارگەکان بەڵێن دەدەن کە پابەندن بن بەنرخ و کوالتی بەرهەمی کارگەکانیان و ڕێنماییەکانی وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی و وەزارەتە پەیوەندارەکان .

ماددەی (٣٣):

ئەگەر زانیاری و ڕاستییەکانی ناو دەقی ماددەی (٣٢)ی ئەم ڕێنماییانە هەمووی یان بەشێکی نهێنی بوو بە وێنەیەک پێشکەش دەکرێ تا بە نهێنی بمێنێتەوە .

ماددەی (٣٤):

وەزیر بڕیاری دەست کردن بە لێکۆڵینەوە دەرناکات تائەوکاتەی لایەنی تایبەتمەند بۆی ڕوون دەبێتەوە کە بەرهەمهێنەرە خۆماڵیەکان زەرەرمەندن .

ماددەی (٣٥):

لایەنی تایبەتمەند بۆی هەیە لە هەڵسەنگاندنی ئاستی پشتگیری یا بەرهەڵستکاریدا پشت بە چەند نموونەیەکی ئامار (عینات احصائیة) ببەستێ لەو دۆخانەدا کە ژمارەی بەرهەمهێنەرە خۆماڵیەکان تێیدا یەکجار زۆر دەبێ.

ماددەی (٣٦):

لایەنی تایبەتمەند لەکاتی هەڵسەنگاندنی ڕادەی دژایەتی ئەو بەرمهێنەرانە کە بەرهەمیان – گوایە – نوقمکراو یان پاڵپشیکراو لە دەرەوە دەهێنن هەڵاوێرد دەکات و بۆی هەیە بەرهەمهێنەرەکانی بەستراو بە هاوردەکار یان هەناردەکاری ئەو بەرهەمانە هەڵاوێرد بکات بەرەچاو کردنی حکومەکانی ئەم ڕێنماییانە .

ماددەی (٣٧):

لایەنی تایبەتمەن پشت بە چەند کاتێک دەبەستێ بۆ لێکۆلینەوە کە پێیان دەوترێ کاتەکانی تەرخانکراوی لێکۆڵینەوە ئەم کاتانەش دەبنە بنچینەی کۆکردنەوە و شیکردنەوەی زانیاری پەیوەندیدار بەهەبوونی نوقمکردن یان پاڵپشتیکردن و ئەو زیانانەی کە لێیەوە پەیدا دەبن .

ماددەی (٣٨):

لایەنــی تایبەتمەنــد لە کــاتی لێکــۆلینەوەدا پەراوێزێکــی نــوقمکردن بــۆ هەر بەرهەمێــک یــان سەرچاوەیەکی ناسراو لە لای کە دیاری دەکات ئەگەر نەتوانرا بـۆی هەیە لێکۆڵینەوە لە نمـوونەیەکی بەرهەمەکـانی کـاڵا کەو بـابەتی لێکـۆلینەوەن بەپێـی زانیـاری بەردەسـتی لای خـۆی لەو کـاتەدا یـان لێکۆلینەوە لە ڕێژەیەکی کاڵای هەناردەکراوی دەوڵەتێکی دەست نیشانکراو بکات.

ماددەی (٣٩):

یەکەم: لایەنی تایبەتمەند بە نووسراوی فەرمی ڕاستەخۆ یان بەپۆستی تۆمارکراو یـا هەر ڕێگـایەکی دیکە کە لە دەقی یاساکاندا هەبن بەپێشکەشکەری داواکە یان لایەنەکانی پەیوەندار بەلێکۆلینەوە ڕادەگەێنێ کە ئامادەبن و زانیاری تایبەت بە لێکۆلینەوە بخەنە بەردەست ، (مەبەست لەلایەنی پەیوەندار بە لێکۆلینەوە لە کێشەکانی نوقمکردن یان پاڵپشتیکردن و بەرهەمهێن و هەناردەکار و هاوردەکـاری بەرهـــــەمەکە لە دەرەوە و هەر بەرهەمهێنێکـی خۆمـاڵی بەرهەمێکـی هاوتـا و هاوشێوە یا هەر پێکهاتەیەکی زۆربەی ئەندامەکانی لە بەرهەمهێنە خۆماڵیەکان یا هاوردەکار یان هەناردەکاری ئەو بەرهەمە و حکومەتی دەوڵەتە هەناردەکارەکە بێ) .

دووەم:

أ/ لایەنی تایبەتمەند لە ووردی زانیارییە گۆڕاوەکانی بەردەستی لایەنە پەیوەنـدارەکان یـا ئەوانە کە لە ئەنجامەکانیــدا پشــتیان پــێ دەبەســتێ دەکــۆلێتەوە، و بــۆی هەیە داوای هەر زانیــاری و ڕوونکردنەوەی دیکە بۆ ئەم مەبەستە دیاریی دەکا بکات .

ب/ لایەنی تایبەتمەند بۆی هەیە ماوەی دیاریکراو بۆ زانیاری یان ڕوونکردنەوە بۆ خستنە بەردەست درێژ بکاتەوە بۆ لایەنەکانی بایەخدراو بەلێکۆڵینەوە بەپێی داوایەک کە لایەنی پەیوەندیدار هۆ و پاساوەکانی درێژکردنەوەی تێدا باس بکات .

ماددەی (٤٠):

یەکەم: لایەنـی تایبەتمەنـد بـۆی هەیە داوای ڕوونکـردنەوە لە لایەنەکـانی پەیوەندیـدار بە لێکـۆڵینەوە بکات وە دەبێت لەم ماوانەی لای خوارەوە وەڵام بدەنەوە :-

أ/(٣٠) ڕۆژ لە ڕۆژی وەرگرتنەوە ئەگەر لایەنە پەیوەندارەکان خۆمـاڵی بـوون و دەشـێ ئەم مـاوەیە وا درێژبکرێتەوە کە لە (٤٥) ڕۆژ زیاتر نەبێ ئەگەر هۆی درێژکردنەوە کە پاساوێکی هەبێ .

ب/ (٤٥) ڕۆژ لە ڕۆژی وەرگرتنەوە ئەگەر لایەنی پەیوەندارەکان بیانی بـوون و دەشـێ ئەم مـاوەیە وا درێژ بکرێتەوە لە (٦٠) ڕۆژ زیاتر نەبێ ئەگەر هۆی درێژکردنەوە کە پاساوێکی هەبێ.

دووەم: ڕوونکردنەوەکان وا دادەنرێ وەرگیراوە لە لایەنی پەیوەنـدار پـاش تێپەڕینـی (٧) ڕۆژ لە ڕۆژی نـاردنی بە پۆسـتی تۆمـارکراودا بـۆ لایەنـی پەیوەنـدار یـان نـوێنەری متمـانە پێکـراوی ووڵاتـی هەناردەکار لە هەرێم .

ماددەی (٤١): لایەنی تایبەتمەند بۆی هەیە ئەمانەی لای خوارەوە بۆ لایەنەکانی پەیوەندار بە لێکۆلینەوە بڕەخسێنێ :-

یەکەم: بینینی هەر زانیاریەک کەنهێنی نەبێت لە فایلی لێکۆلینەوەکەدا هەبێ .

دووەم: پێشکەش کردنی هەر بەڵگەیەکی بەردەست و گونجاو بۆ لێکۆلینەوە بەشێوەی نووسراو لە ماوەیەکدا کە لایەنی تایبەتمەند دیاری دەکات .

سێیەم: سازکردنی چاوپێکەوتنی ڕاستەوخۆی نێوان لایەکانی پەیوەندیداری لێکۆلێنەوە لەسەر داوای لایەنێک و بە سەرپەرشتی لایەنی تایبەتمەند بۆ بیستنی بیروڕا و بەهانەکان و پێشکەش کردنی زانیاری بە شێوەیەکی زارەکی بەمەرجێک بەشێوەی نووسراو جێگیر بکرێ لەدوایدا کە لەکاتی ئامادەنەبوونی هەرلایەنێکی دیاری کراو لەم چاوپێکەوتنانە بەرپرسیاریەتی نەکەوێتە ئەستۆ .

چوارەم: ڕەخساندنی هەل بۆ لایەنی پەیوەندار لە پیشەکاران ئەوانەی لە پیشەکانیاندا کاڵای هاوردەکراو بەکاردەهێنن کە بابەتی لێکۆڵینەوەیە , ڕێکخراوەکان ,یەکێتیەکان ,بەکارهێنەری کاڵا یان نوێنەرەکانیان بۆ پێشکەشکردنی هەر زانیاریەک یان بیروڕایەک کە پەیوەندی بە لێکۆڵینەکەوە هەبێت .

ماددەی (٤٢):

لایەنی تایبەتمەند بۆی هەیە بۆ لێکۆلێنەوە لەو زانیاریانەی کەپێشکەشی کراون یان بۆ وەرگرتنی زانیاری زیاتر کە لێکۆلینەوە لە کۆمپانیا و دەزگاکانی دەرەوەی هەرێم بکات بەمەرجێک لە ڕووی بنەماوە ڕەزامەندی ئەوان و دەوڵەتی پەیوەندیداریش وەربگرێ .

ماددەی (٤٣):

ئەگەر هەرلایەنەکی دیاری کراو بە لێکۆڵینەوە بووە هۆی ڕێگری بۆ ئەم لێکۆلینەوەیە وەک ڕێگرتن لە بە ئەنجام گەیشتنی یان بەردەست خستنی زانیاری و داتایی داواکراو لە ماوەی دیاریکراودا لایەنی تایبەتمەند بۆی هەیە پشت بە زانیارییەکانی بەردەستی خۆی ببەستێ بۆ تەواوکردنی ڕێو شوێنەکانی لێکۆڵینەوە وە دەرکردنی ڕاسپاردەکانی خۆی .

ماددەی (٤٤):

لایەنی تایبەتمەند لێی قەدەغەکراوە ئەو زانیاری یان ڕوونکردنەوانە کە لایەنی پەیوەندیدار دەیانخاتە بەردەست بخاتەڕوو تەنها بەڕەزامەندی خۆی نەبێ بەمەرجێک داوایەک پێشکەش بکا کە نهێنیە وە ئەو هۆیانەی تێدا ڕوون بکاتەوە کە دەشێ نهێنی بێ .

ماددەی (٤٥):

یەکەم:لایەنی تایبەتمەند بڕیارێکی سەرەتایی سەبارەت بە بوون یا نەبوونی نوقمکردن یاپاڵپشتیکردن و زیان و پەیوەندی هۆکاری بەپێی حکومەکانی یاسا دەردەکات .

دووەم: ئەگەر بڕیاری سەرەتایی درا کە نوقمکردن یان پاڵپشتکردن یان زیان یان پەیوەندی هۆکاری لە ئارادا نیە وەزیر بۆی هەیە بڕیار بدات بە بەردەوام بوونی لێکۆڵینەوەکە یان کۆتایی پێ بهێنێت.

سێیەم: لایەنی تایبەتمەند بڕیاری سەرەتایی لە ڕاگەیاندا بڵاو دەکاتەوە بەپێی حوکمەکانی ئەم ڕێنماییانە.

ماددەی (٤٦):

یەکەم: وەزیر بە پشت بەستن بە ڕاسپاردەی لایەنی تایبەتمەند بڕیار دەدا بەکۆتایی هێنان بە لێکۆلینەوە لە هەر قۆناغێک لە قۆناغەکانیدا بەنهێنی پاش دەرچوونی بڕیاری سەرەتایی ئەویش لەم دۆخانەی لای خوارەوەدا :-

أ/ ئەگەر بەڵگە بەردەست خراوەکانی سەبارەت بە بوونی کاری زیانبەخش یا جۆری زیان لێ کەوتنەکە بەس نەبێ بۆ درێژەپێدانی لێکۆلینەوە .

ب/ ئەگەر داواکە کێشرایەوە بەپێی حوکمەکانی یاسا.

ج/ ئەگەر لایەنی تایبەتمەند بۆی دەرکەوت بڕی پەراوێزی نوقمکردن لە (٢%) لەسەدا دووی نرخی کاڵا هەناردەکراوەکە کەمتر بوو ،وە بڕی پاڵپشتیکردنەکە لە (١%) لەسەدا یەک کەمتربوو یان هیچ زیانێکیان لێ نەکەوتبووە .

د/ ئەگەر هیچ دۆخێکی بە دەق دیاریکراوی ناو ئەم ڕێنماییانە بەدی نەهات.

دووەم: کۆتایی پێ هێنانی لێکۆڵینەوە لە هەردوو دۆخی نوقمکردن یا پاڵپشتیکردن کاڵای هەناردەکراو یا کاڵای هاوردەکراو یا ئەو وولاتـــەی کە حکومەکانی ناو دەقی بڕگەکانی (أ) و(ج) و (د)ی بەندی (یەکەم)ی بەسەردا جێبەجێ دەبێ کورت دەکرێتەوە وە هیچ هەناردەکار یا هاوردەکار یا دەوڵەتێکی دیکە ناگرێتەوە .

ماددەی (٤٧):

یەکەم: ئەگەر وەزیر بڕیارێکی سەرەتایی دا کە نوقمکردن یان پاڵپشتیکردن بەدی هاتووە بۆی هەیە هەموو بەڵێننامەکانی پەیوەندیدار بە نرخە بەرچاو خراوەکانی هەناردەکار یان هاوردەکار یا دەوڵەتی پاڵپشتیکردنەکە قبوڵ بکات .

دووەم: وەزیر بۆی هەیە بەڵێننامەکانی پەیوەست بە نرخ قبوڵ نەکات پشت بەستوو بە ڕاسپاردەیەکی هۆکارانەی لایەنی تایبەتمەندی پەیوەندیدار.

سێیەم: وەزیر بۆی هەیە پشت بە ستوو بە ڕاسپاردەی لایەنی تایبەتمەند لێکۆلینەوە ڕابگرێ یان لەکاتی پەسندکردنی بەڵێننامەی بە دەق دیاریکراوی ناو بەندی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە کۆتایی پێ بێنێ

ماددەی (٤٨):

لایەنی تایبەتمەند بۆی هەیە هەناردەکار یا هاوردەکار بەڵێنامەی پەیوەندیدار بەنرخی لێ قبووڵ بکات ناو بەناو زانیاری سەبارەت بە بەڵێننامەی خۆی لێوەربگرێ و ڕێ بە لایەنی تایبەتمەندیش دەدرێ لە ڕوونکردنەوەی پەیوەندیدار بکۆلێتەوە و دەچێتە چوارچێوەی حوکمەکانی نهێنی بوونی زانیارییەکانی بە دەق لەم ڕێنماییانەدا دیاری کراون لەکاتێکدا داوای ئەوە بکرێ .

ماددەی (٤٩):
بەڵێننـامەی نـاو دەقـی بەنـدی (یەکەم)ی مـاددەی (٤٧)ی ئەم ڕێنماییـانە هەڵدەوشـێندرێتەوە ئەگەر وەزیر بڕیاری دا نوقمکردن یان پاڵپشتیکردن یـان زیـانی ئەنجـامی هەردووکیـان لە ئـارادا نـیە ئەگەر بڕیـاری نەدا ئەم بەڵێننـامەیە بـۆ مـاوەیەکی دەسـت نیشـانکراو و لەبەر چەنـد هـۆیەک کە پاسـاوی هەبێت بمێنێتەوە .

ماددەی (٥٠):
وەزیر بـۆی هەیە بەڵێننـامە کۆتـایی پـێ بێنـێ یـا ڕای بگـرێ وڕێـو شـوێنی بەپەلە پشـت بەسـتوو بە زانیاری بەردەست بگرێتە بەر لەکاتێکدا سەرپێچی لەهەر بەڵێننامەیەکی پەیوەندیدار بە نرخەوە کرا .

ماددەی (٥١):
وەزیـر بـۆی هەیە دەسـتکاری (تعـدیل)ی ئەو بەڵێننـامەیەی کە تـایبەتە بە نـرخ کە بەڵێننـامەدەر پێشکەشـی دەکـات پەسـند بکـا وە حوکمەکـانی هەردوو مـاددەی (٥٧) و (٥٨) ئەم ڕێنماییـانەیش لە بەرچاو بگرێ .

ماددەی (٥٢):
یەکەم:ئەگەر لایەنــی تایبەتمەنـد بە بڕیــارێکی ســەرەتایی بــۆی ڕوون بــووەوە بەهەبــوونی کــاری زیانبەخشی لە هەردوو دۆخی نوقمکردن یان پاڵپشتیکردن وەزیر بۆی هەیە ڕێـو شـوێنی بەپەلە بە ســەپاندنی ڕەســمێکی زیــادەی گــومرگی کە هاوتــای پەڕاوێــزی نــوقمکردن یــان بــڕی پاڵپشتیکردنەکە بێ و هەناردەکار و یان هاوردەکار و بەرهەمهێنەرەکانیش پابەند بکا بە بارمتە یا کەفالەتنامەی گەرەنتیکراو بۆ حیسابی دەستەی گشتی گومرگ .

دووەم: ئەمانەی لای خوارەوە مەرجن لەو بارمتە یان کەفالەتنامە گەرەنتیکراوانەدا هەبـێ کە بەدەق لە (بەندی یەکەم)ی ئەم ماددەیەدا هاتووە :-

أ/ بەهاکەی هاوتای پەڕاوێزی نوقمکردن یان بڕی پاڵپشتیکردن بێ بەپێی بارودۆخەکە .

ب/ کۆتای پێهێنانی ڕێو شوێنی بە پەلە لە ڕۆژی سەپاندنی ڕێوشوێنی کۆتایی .

سێیەم :

أ/ بەمەبەسـتی دیـاری کردنـی بـڕی پەراوێـزی نـوقمکردن یـان بـڕی پاڵپشـتیکردن بەپێـی زانیـاری بەردەستی لایەنـی تایبەتمەنـد دەبێـت لەکـاتی خەملانـدن دا کە دەخەمڵێنـدرێ وە بـۆ دیـاریکردنی بەهای بارمتە یان (کەفالەتنامەی گەرەنتیکراو) کەئاماژە پێکراوە لەبەندی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە دا

ب/ لایەنی تایبەتمەند خەملاندنی بڕی پەراوێزی نوقمکردن یان بڕی پاڵپشتیکردن دووبـارە دەکـاتەوە ئەگەر زانیاری وای دەست کەوت کەپێویست بە زیادکردنی هەریەکێکیان بکات

چوارەم: لایەنی تایبەتمەند بە داواکاری ڕادەگەێنێ کە ڕێو شوێنی پەلە بگرێتەبەر وە بڵاوکردنەوەی لە دوو ڕۆژنـامەی ڕۆژانەدا لە سـەر ئەسـتۆی خـۆی لە مـاوەی (٧) ڕۆژدا لە ڕۆژی گـرتنەبەری ڕێـو شوێنەکان وە بۆی هەیە کرێی بڵاوکردنەوە ڕاستەوخۆ لە داواکار وەربگرێ .

ماددەی (٥٣):

یەکەم: ڕەسمی نەهێشتنی نوقمکردن یان ڕەسمی قەرەبووکردنەوە ئەو بڕە لەخۆدەگرێ هەناردەکار یان هاوردەکار کە بڕیاری لێ دەدرێ کالا هێنراوەکانیان بەبێ جیاوازی زیان دەگەێنێ جگە لە کالاهێنراوەکانی ئەو سەرچاوانەی کەبەڵێننامەی قبوڵکراوی پەیوەندیدار بەنرخیان لێوەرگیراوە .

دووەم: لایەنی تایبەتمەند ناوی هەناردەکار و هاوردەکاری کالایەکی دیاریکراو لە وانەی کە ساغ بۆتەوە دەستیان هەبووە لە نوقمکردن یان پاڵپشتیکردن دەداتەوە دەستەی گشتی گومرگ تا بە دیاریکراوی ڕەسمیان لێ بگرێ .

ماددەی (٥٤):

وەزیر بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزیری داراییدا پشت بەستوو بە پێشنیاری لایەنی تایبەتمەند لیژنەیەکی (٥) پێنج ئەندامی پێک دەهێنێ بە سەرۆکایەتی نوێنەرێکی لایەنی تایبەتمەند ونوێنەرێکی تری هەمان لایەن وە ئەندامیەتی نوێنەرانی فەرمانگەی یاسایی و چاودێری ناوخۆی وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی و نوێنەری دەستەی گشتی گومرگیش ئەندامی دەبێ کە ئەرکی چاوپێداخشاندنەوەیە به داوای گێڕانەوەی ئەو ڕەسمانەیە کە بە زیادەوە دراوە لە پەڕاوێزی نوقمکردنکردن یان پاڵپشتیکردن لە لایەن هاوردەکارێک بۆ ئەو کالایەی کە ملکەچی ئەو ڕەسمانە بێت وە پاڵپشتی کراو بێت بەڵگەی سەلمێندراو لیژنەش پێویستە ڕاسپاردەکانی خۆی لە ماوەیەکدا کە لە (١٨٠) سەدو هەشتا ڕۆژ زیاتر نەبێ لە ڕۆژی داوای گێڕانەوەکە پێشکەش بە وەزیر بکات.

ماددەی (٥٥):

لایەنی تایبەتمەند پێداچونەوە دەکات بەخێرایی بۆ دیاریکردنی پەڕاوێزی نوقمکردنێکی تاکەتاکە یا ڕەسمی قەرەبووکردنەوەی ئەو هەناردەکارە یان هاوردەکارە تازانەدا کە کالای ملکەچی ڕەسمی نەهێشتنی نوقمکردن یان ڕەسمی قەرەبوو کردنەوەیان لە وولاتی هەناردەکاری دیاری کراوی کالایان هەناردەی هەرێم نەکردووە لە ماوەی دیاریکراوی لێکۆڵینەوە دا وە کاتی خۆی ملکەچی لێکۆڵینەوە نەبوون وبیسەلمێنن پەیوەندییان بەهیچ یەکێک لەو هەناردەکاریان هاوردەکارانەوە نیە کە لێکۆڵینەوەکە پەیوەندی پێیانەوە هەیە وکالاکانیان ملکەچی ڕەسمی نوقمکردن یان ڕەسمی قەرەبووکردنەوەن .

ماددەی (٥٦):

یەکەم: هیچ ڕەسمێکی نەهێشتنی نوقمکردن یا ڕەسمی قەرەبووکردنەوە بەسەر کالای هەناردەکراو یان هاوردەکراودا نەسەپێندرێ کە لە ماوەی پێداچوونەوە دا کە بە دەق لە ماددەی (٥٥)ی ئەم ڕێنماییانەدا هاتوون .

دووەم: وەزیر بۆی هەیە هەڵسەنگاندنی لایەنی تایبەتمەند سەبارەت بە هەناردەکار یان هاوردەکاری تازە کە لە دەقی ماددەی (٥٥)ی ئەم ڕێنماییانەدا هاتوون ڕابگرێ یان داوای پێشکەشکردنی گەرەنتی کردنی پێویست بکات بۆ بەدەستهێنانی گەڕانەوەی ڕەسم بۆ بەرواری دەسپێکی پێداچوونەوەکە (باثر رجعي) کاریگەری پێشوو تا ڕۆژی دەست پێ کردنی پێداچوونەوە ئەگەر لە ئەنجامی پێداچوونەوە وە بڕیارێک درا بیسەلمێنێ ئەو هەناردەکار یان هاوردەکارانە دەستیان لەنوقمکردن یان پاڵپشتیکردن هەیە .

ماددەی (٥٧):

ڕەسمی نوقمکردن یان ڕەسمی قەرەبووکردنەوە بە بڕ و ماوەی پێویستی بەرەنگار بوونەوەی نوقمکردنی یان پاڵپشتیکردنی هۆکاری زیان دەسەپێندرێ .

ماددەی (٥٨):

یەکەم: لایەنی تایبەتمەند خۆ بە خۆ یا لەسەر داوای لایەنی پەیوەندیداری لێکۆڵینەوە لە هەردوو دۆخی نوقمکردن یان پاڵپشتیکردن بە ڕادەی پێویست بۆ درێژەپێدانی سەپاندنی ڕەسمی نەهێشتنی نوقمکردن یان قەربووکردنەوەدا دەچێتەوە ئەگەر هۆکار و پاساو بۆ ئەوە هەبێ .

دووەم: ئەگەر لایەنی تایبەتمەند هۆ و پاساوی درێژەپێدانی سەپاندنی ڕەسمی نەهێشتنی نوقمکردن یان ڕەسمی قەربوو کردنەوەی لە ئەنجامی پێداچوونەوەدا نەدۆزییەوە کۆتایی بە سەپاندنیان دەهێنێ .

ماددەی (٥٩):

یەکەم: ڕەسمی نەهێشتنی نوقمکردنی یان ڕەسمی قەربووکردنەوە بۆ ماوەیەک دەسەپێندرێ لە (٥) ساڵ زیاتر نەبێ لە ڕۆژی سەپاندنیەوە ئەگەر ئەنجامی پێداچوونەوە نەیسەلمێنێ چەند هۆیەک هەن پاساوی درێژەپێدانی سەپاندنی دەدەنەوە وەک دووبارە بوونەوەی نوقمکردن یان پاڵپشتیکردنی .

دووەم: داوای پێداچوونەوە لە ماوەیەکدا پێشکەش دەکرێ کە لە (٦٠) ڕۆژ کەمتر نەبێ پێش کۆتایی هاتنی ماوەی دیاریکراوی سەپاندنی ڕەسمی نەهێشتنی نوقمکردنی یان ڕەسمی قەربووکردنەوە.

سێیەم: لایەنی تایبەتمەند لەکاتی پێداچوونەوەی لێکۆڵینەوەی بڕیار لێدراو بەپێی یاسا بەجێ دەگەیەنێ لە ماوەیەکدا لە (ساڵێک) زیاتر نەبێ لەڕۆژی پێشکەشکردنی داوای بەجێ گەیاندنیەوە یا بڕیاردان لەسەر بەجێ گەیاندنی .

ماددەی (٦٠):

یەکەم: ڕەسمی نەهێشتنی نوقمکردن و ڕەسمی قەرەبوو کردنەوە لە ڕۆژی گرتنەبەری ڕێوشوێنی بە پەلەوە دەسەپێندرێ ئەگەر یەکێک لەم دوو دۆخەی لای خوارەوە بەدی هات:-

أ/ بەکردەوە زیان کەوتبێ وەک ڕێگریەکی ماددی بۆ دامەزراندنی پیشەسازییەکی خۆماڵی .

ب/ ئەگەری پەیدابوونی زیان لێکەوتن بەڵام ساغ بووەوە کە نەگرتنەبەری ڕێوشوێنی بەپەلە ئەبێتە هۆی زیان لێکەوتن بە کرداری .

دووەم: وەزیر پشت بەستوو بەڕاسپاردەی لایەنی تایبەتمەند جیاوازییەکانی ئەنجامی هەردوو باری (زیادکردن یا کەمکردن)ی نێوان (ڕەسمی نەهێشتنی نوقمکردن یان ڕەسمی قەربوو کردنەوە)وە نێوان ئەوەی کە شایستەیە یان ئەوەی بەکردەوە دراوە بەهەر شێوەیەکی وەک کەفالەتنامە یا بیمەی پێشکەشکراو لە ماوەی ڕێو شوێنی بە پەلەدا پێ یەکلای دەکاتەوە .

ماددەی (٦١):

ڕێـو شـوێنی پەلە و ڕەسـمی نەهێشـتنی نـوقمکردن و ڕەسـمی قەرەبـووکردنەوە بەسـەر کـاڵای هاوردەکراودا جێبەجێ دەکرێ پاش دەستپێکی بەڕێوەچوونی ئەو بڕیارانەی کە بۆ سەپاندنی ئەم ڕەسمانە دراون جگە لەوەی کە لە ماددەی (٦٠)ی ئەم ڕێنماییانەدا هاتووە .

ماددەی (٦٢):

یەکەم: ڕەسمێکی کۆتایی بۆنەهێشتنی نوقمکردن بەسەر کاڵای هاوردەکراو دەسەپێندرێ پاش ڕۆژی دەست پێکردنی لێکۆلینەوە .

دووەم: ڕەسمی نەهێشتنی نوقمکردن بەسەر کاڵای هاوردەکراودا دەسەپێندرێ لە ڕۆژی سەرپێچکردن بەو بەڵێننانەی کە بە دەق لە ماددەی (٥)ی یاسای ژمارە (٢)ی ساڵی ٢٠٢١ دا هاتووە .

سێیەم: ڕەسمێکی قەرەبووکردنەوە بەسەر کاڵای هاوردەکراودا دەسەپێندرێ لە ڕۆژی دەست پێکردنی لێکۆلینەوەوە .

ماددەی (٦٣):لایەنی تایبەتمەند ئەم ڕێو شوێنانەی لای خوارەوە سەبارەت بەئاگاداری گشتی ڕەچاو دەکا :-

یەکەم: بڵاوکردنەوە ی ئاگاداری لە دوو ڕۆژنامەی خۆماڵی ڕۆژانەدا لەسەر خەرجی داواکار .

دووەم:ناردنی وێنەیەک لە ئاگادارییەکان بۆ لایەنە پەیوەندیدارەکانی لێکۆڵینەوە کە ناسراون لەلای ئەو

سێیەم: ئامـاژەدان لە ئاگادارییەکانـدا بەوەی کە لایەنە پەیوەنەیـدارەکان دەتـوانن کـاتی داواکـردن ڕاپۆرتێک بەدەست بهێنن هۆیەکانی ئەو بڕیارەی تیدابێ کە لە ناو ئاگادارییەکەدایە .

ماددەی (٦٤):

ئاگاداری گشتی بۆ دەست پێکردنی لێکـۆلینەوە ئەم زانیارییـانەی لای خـوارەوە لەخـۆدەگرێ و هـیچ یەکێکیان بەپێی حوکمەکانی یاسا نهێنی نەبێ :-

یەکەم:ناوی دەوڵەت یان دەوڵەتانی هەناردەکاری کاڵای پەیوەندیدار بە لێکۆلینەوە .

دووەم: ڕۆژی دەست پێکردنی لێکۆڵینەوە .

سێیەم: بنچینەی هاتوو لە داواکەدا بە هەبوونی نوقمکردن.

چوارەم: پوختەی ئەو هۆ و بەڵگەنامانەی داواکار پشتیان پێ دەبەستێ .

پێنجەم: ناونیشانی پشت پێ بەستراو لە ئاڵوگۆڕی یاداشت و گفتوگۆی نێوان لایەنە پەیوەندیدارەکان

شەشەم: ئەو ماوەیە کە ڕێ بە لایەنە پەیوەندیدارەکان دەدرێ بیروڕای خۆیانی تێدا پێشکەش بکەن کە هەر یاداشت یان زانیارییەکی پێش بڕیاردانی سەرەتایی و کۆتایی تێدا بخرێتە بەردەست و داوا پێشکەش بکرێ بۆ کۆبوونەوە لەگەڵ ئەو لایەنانەدا کە بەرژەوەندیان ناکۆکە .

ماددەی (٦٥):

یەکەم: ئاگادارییەک بە بڕیاری سەرەتایی وکۆتایی بڵاودەکرێتەوە بە سەپاندنی ڕەسمی کۆتایی و ڕێـو شوێنی بەپەلە یان کۆتانی پێهێنانی و ڕاگرتنی لێکۆڵینەوە یان کۆتـایی پێهێنـانی ئەو بڕیـارانە کە پەیوەنـدیان بەجێبەجێکردنـی ڕەسـمی نەهێشـتنی نـوقمکردن و بڕیـاری دیـکەی پەیوەندیـدار بە پێـداچوونەوە هەیە بە مەرجێـک بەپێـی حوکمەکـانی یاسـا بە نهێنـی دانەنرێـت و بڕیارەکـانیش ئەمانەی لای خوارەوە لەخۆبگرێ : -

أ/ ناوی هاوردەکارانی کاڵای نوقمکەر بۆ هەرێم یان ناوی دەوڵەتانی هاوردەی کاڵای پەیوەندیدار ئەگەر ئەوە نەکرا .

ب/ وەسفێکی تەواوی کاڵای داواکراوی نوقمکردن بۆ مەبەستی گومرگی .

ج/ پەراوێزی دیاریکراوی نوقمکردن و بەراورد کردنی نرخی هەنارده و بەهای ئاسایی.

د/ خاڵی ڕەچاوکراوی پەیوەندیدار بە دیاریکردنی هەبوونی زیان کە بەپێی حوکمەکانی ئەم ڕێنماییە دیاری کراوە .

هـ/ ئەو هۆیانە کە ئەم بڕیارانە لەسەر بناغەیان دروان .

دووەم: کارپێکردنی بڕیارەکانی ناو دەقی بەندی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە لە ڕۆژی بڵاوکردنەوەی ئاگاداری تایبەت بە خۆی دەست پێ دەکات

بەندی شەشەم:

دەستکردن بە لێکۆڵینەوەکان

ماددەی (٦٦):

یەکەم: بەرهەمهێنەری ناوخۆیی یان نوێنەری یاسایی یان هەرخاوەن بەرژەوەندیەک لەڕیگەی بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی بەڕێوەبەرایەتی پاراستنی بەرهەمی خۆماڵی داواکاری بە نووسراو بۆ گرتنەبەری ڕێوشوێنی پێویست بۆ بەرەنگار بوونەوەی پیادەکاری زیانبەخش پێشکەش بە وەزیر دەکات بەمەرجێک داواکاریەکە ئەم مەرجانەی خوارەوە لەخۆی بگرێت:-

أ/ خاوەن داواکاری و هاوپیشەکانی دەبێت مۆڵەتی دامەزراندنی کارگەیان هەبێت .

ب/ داواکاریەک کە ئەو زانیاری و بەڵگەنامانە لەخۆ بگرێت کە ڕوودانی پیادەکاری زیانبەخش و کەوتنەوەی زیان و بوونی پەیوەندی هۆکاری لە نێوانیاندا بسەلمێنن.

ج/ داواکاریەکە پشتگیری کراوبێت لەلایەن بەرهەمهێنە ناوخۆییەکان و بە مەرجێک ڕێژەی بەرهەمهێنانیان زیاتر بێت لە (٥٠%) پەنجا لەسەدی پێداویستی ناوخۆیی بەکاربەر لە هەرێم.

د/ لایەنی کەم کەرەستەی خاوی سەرەتایی پێکهاتەی بەرهەمی ئەم کارگانە (٥٠%)ی ئەبێت خۆماڵی بێت نەک هاوردەکراو .

هـ/دەبێت دەستی کاری ئەم کارگانە بە ڕیژەی (٧٥%)ی دەستی کاری خۆماڵی بێت .

و/ بەرهەمی ئەم کارگانە دەبێت بەپێی مواصفاتی عێراقی ئەگەر هەبوو ئەگەر مواصفاتی عێراقی نەبوو بەپێی مواصفاتە جیهانیەکان بێت.

ر/ بەرهەمی ئەم کارگانە لەتاقیگەکانی کوالێتی کۆنترۆڵی باوەر پێکراوەکانی هەرێم یان عێراق دەبێت دەرچوو بێت .

ز/خاوەن کارگەکان دەبێت بەڵێننامە بدەن لە بەشی یاسایی کە پابەند دەبن بە ڕێنمایەکانی وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی و وەزارەتە پەیوەندارەکان و کوالێتی و نرخی بەرهەمی کارگەکانیان.

ح/ خاوەن داواکاری فۆرمی زانیاری که ئامادە دەکرێت له بەڕێوەبەرایەتی پاراستنی بەرهەمی خۆماڵی پڕ دەکاتەوە بەپێی داتاو زانیاری ناو فۆڕمەکە وە تەواوی ئەم زانیاریانەی خوارەوەش لەخۆ بگرێت :-

أ/ ئەو بەڵگانە کە دەیسەلمێنێ بە ڕوودانی پیادەکاری زیانبەخش .

ب/ وەسفێکی ووردی کاڵای هاوردەکراو و کاڵای بەهەمهێنراوی خۆماڵی و بەند و تعریفەی گومرگی بەپێی یاساو تعریفەی گومرگی کارپێکراو بەدیاریکراویش بۆ بڕو بەهای بەرهەمی خۆماڵی.

ج/ ناوی داواکاران لە بەرهەمهێنەرە خۆماڵیەکانی کاڵاکەو بڕو بەهای بەرهەمهێنانیان و سەرجەمی بەرهەمهێنانی خۆماڵی لەو کاڵایە وە بڕی هەریەکەیان .

د/ بڕی هاوردەکراوی کاڵاکەو بەهاکەی لە هەر ووڵاتێکی هەناردەکارەوە لە سێ ساڵی پێش ساڵی داوا پێشکەش کردنەکە .

هـ/ دیاری کردنی بڕەکانی زیادە لە کاڵای هاوردەکراو جا ڕەها بێت یان ڕێژەیی بە بەراورد لەگەڵ بەرهەمی خۆماڵی .

دووەم: داواکاری پاراستنی بەرهەمی خۆماڵی لەلایەن بەرهەمهێنە ناوخۆییەکان لە بەڕێوەبەرایەتی پاراستنی بەرهەمی خۆماڵی لەوەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو پێشکەش دەکرێت ئەگەر پیادەکاری زیانبەخش پەیوەندی بەبەرهەمی کشتوکاڵەوە هەبوو.

سێیەم : بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی ئەرکی تاوتوێکردن و دڵنیابوون لەهاتنەدی مەرجەکانی داواکاری پاراستنی بەرهەمی خۆماڵی دەقنووسکراو لەم یاسایەدا لە ئەستۆ دەگرێت و دەبێت لە ماوەی (٣٠) سی ڕۆژدا لە ڕێکەوتی تۆمارکردنی داواکاریەکە ڕاسپاردەکەی خۆی بۆ وەزیر بەرز بکاتەوە .

چوارەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی بەڕەزامەندی وەزیر بەدەر لە حوکمی بڕگەی (أ) خاڵی یەکەم ئەگەر بەڵگەو زانیاری پێویستی لە سەربوونی پیادەکاری زیانبەخش لەبەردەستدا بوو دەتوانێت لێکۆڵینەوە ئەنجام بدات .

پێنجەم: وەزیر لەماوەی (١٥) ڕۆژدا لەڕێکەوتی گەیشتنی ڕاسپاردەی بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی بڕیاری خۆی سەبارەت بە دەستپێکردن بە لێکۆڵینەوە یان ڕەتکردنەوەی داواکاریەکە دەدات .

شەشەم: ئەگەر وەزیر لەماوەی دیاریکراو کە (١٥) پانزدە ڕۆژە بڕیاری یەکلاکەرەوەی نەدا ئەوا وەڵام نەدانەوەکە بەڕەزامەندی لەسەر دەستپێکردن بە لێکۆڵینەوە ئەژمار دەکرێت.

حەوتەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی بڕیاری دەستپێکردنی بە لێکۆڵینەوە لانیکەم لە ماوەی (٧) حەوت ڕۆژدا لەڕێکەوتی دەرچوونی لە دوو ڕۆژنامەی ڕۆژانەدا بڵاودەکاتەوە لە سەر خەرجی داواکاران .

هەشتەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی لە ماوەی (٧) حەوت ڕۆژدا لەڕێکەوتی بڕیاری وەزیر بە دەستپێکردنی لێکۆڵینەوە ئەم ئەرکانەی خوارەوە جێبەجێ دەکات :-

أ- دەست بەلێکۆڵینەوە سەرەتاییەکان سەبارەت بەپیادەکردنی زیانبەخش و زیان لێکەوتەکانی و پەیوەندی هۆکاری لەنێوانیاندا دەکات وە دۆسییەکی تایبەت ئامادە دەکات .

ب - دەرفەت دەڕەخسێنێت بۆ لایەنە پەیوەندارەکانی لێکۆڵینەوەکە و لایەنە بەشداربووەکانی بۆ پێشکەش کردنی هەر بەڵگەنامەو زانیاریەک گوێبیستی ووتەکانیان و گفتوگۆکردن دەربارەیان و بینینی ئەو زانیاری و بەڵگەنامانەی کە پەیوەستن بە لێکۆڵینەوەکە ئەگەر نهێنی نەبن .

ج - لە دروستی و ووردی زانیاری و بەڵگەی پێشکەشکراو بۆ سەلماندنی پیادەکاری زیانبەخش و زیانە لێکەوتەکانی دەکۆڵێتەوە بۆ ئەم مەبەستەش دەتوانێت داوای زانیاری تر لە لایەنە پەیوەندارەکانی لێکۆڵینەوەکە و لایەنە بەشداربووەکان بکات .

د - ئەنجامی لێکۆڵینەوە سەرەتاییەکان و ڕاسپاردەکانی لە ماوەیەکدا کە لە (١٥) پانزدە ڕۆژ زیاتر نەبێت لەڕێکەوتی دەستپێکردنی لێکۆڵینەوە ئاراستەی وەزیر دەکات .

نۆیەم: وەزیر لە ژێر ڕۆشنایی ئەنجامەکانی لێکۆڵینەوەی سەرەتایی و ڕاسپاردەکانی بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی و ئەو زانیاریانەی بەردەستێتی لە ماوەی (١٥)پانزدە ڕۆژدا بڕیاری یەکلاکەرەوە دەدات .

دەیەم: وەزیر دەتوانێت داوا لە هەر لایەنێکی پەیوەندار بکات چ گشتی بێت یان تایبەت بۆ ئەوەی هەر زانیاریەکی پەیوەست بە بابەتی لێکۆڵینەوەی بخەنە بەردەست و دەبێت ئەو لایەنانەش پابەندی پێشکەش کردنی بن .

یازدەهەم: وەزیر دەتوانێت لە هەر کاتێکدا لە سەر ڕاسپاردەی بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی بڕیار لەسەر ڕاگرتنی لێکۆڵینەوەکان یان کۆتایی پێهێنانیان بدات لە هەردوو باری نوقمکردن یان پاڵپشتیکردن بەبێ سەپاندنی ڕێوشوێنی بەرەنگاربوونەوەی نوقمکردن یان قەرەبوکردنەوە ئەگەرهاوردەکار بەڵێننامە پێشکەش بکات و تێیدا بەڵێن بدات بە پێداچوونەوەی نرخی بەرهەمەکە یان ڕاگرتنی هاوردەکردنی بۆ هەرێم بە نرخی نوقمکار یان پاڵپشتیکراو .

دوازدەهەم: وەزیر دەتوانێت بڕیار بدات بە تەواو کردنی لێکۆڵینەوەکان وێڕای قبوڵکردنی ئەو بەڵێننامەیەی کە لە خاڵی (١١)ی پێشوو دەقنوسکراوە .

سێزدەهەم: وەزیر لەسەر ڕاسپاردەی بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی بڕیاری کۆتاپێهێنانی لێکۆڵینەوەکان دەدات بەبێ گرتنەبەری ڕێوشوێنی کۆتایی لە یەکێک لە بارانەی خوارەوەدا:-

أ - ئەگەر بەڵگەنامەی پێشکەشکراو لەسەربوونی پیادەکاری زیانبەخش یان جۆری زیانەکان باوەڕپێهێنەر نەبوو یان ئەگەر پەیوەندی هۆکاری لە نێوان پیادەکاری زیانبەخش و زیانەکانی بەرهەمی خۆماڵییدا نەبوو .

ب - ئەگەر داواکاریەکە بکشێنرێتەوە بەمەرجێک پێچەوانەی بەرژەوەندی گشتی نەبێت .
ج - ئەگەر پەراوێزی نوقمکردن لە (٢%)ی نرخی هەناردکردن کەمتر بێت وە بڕی پاڵپشتیکردن بۆ کاڵای هاوردەکراو کەمتر بوو لە(١%)ی نرخی کاڵاکە یان قەبارەی هاوردەکردن کەمتر بوو لە (٣%)ی کۆی هاوردەکراوی کاڵاکە لەهەر دەوڵەتێک بۆ هەرێم .

چواردەهەم: وەزیر لە کۆتاییپێهێنانی لێکۆڵینەوەکان بەپێی حوکمەکانی خاڵی (١٣) ئەم بڕیارانەی خوارەوە دەدات:-
أ/ کۆتاییپێهێنانی ڕێکاری خێرا و گەڕاندنەوەی بڕی ئەو بارمتە و دەستەبەرانەی کە بەپێی بڕگەی یەکەمی ماددەی (٨) ئەم یاسایە وەردەگیرێن .
ب/ هەڵوەشاندنەوەی ئەو بەڵێننامەیەی کە بەپێی حوکمەکانی خاڵی (١١) کە پێشکەش دەکرێن.

پازدەهەم: ئەگەر وەزیر بڕیار بدات بە بەردەوامی لێکۆڵینەوەکان ئەوا بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی دەبێت بەم شێوەیەی خوارەوە ڕێکارەکان تەواو بکات:-
أ / ئەگەر پەیوەست بێت بە نوقمکردن یان پاڵپشتیکردن لە ماوەیەک کەلە (٦)شەش مانگ تێپەر نەکات لەڕێکەوتی ڕاگەیاندنی دەست کردن بە لێکۆڵینەوەکان.
ب / ئەگەر پەیوەست بێت بە زێدەهاوردەکردنی بێ پاساو لە ماوەیەک کە لە (٣)سێ مانگ تێپەر نەکات لەڕێکەوتی ڕاگەیاندنی دەست کردن بە لێکۆڵینەوەکان.

شانزەهەم: تاوتوێکردنی داواکاری وەرگرتنی ڕێوشوێنی پاراستنی بەرهەمێکی خۆماڵی یان ئەنجامدانی لێکۆڵینەوەکان ڕێگر نابێت لە بەردەم تەواو کردنی ڕێکارە گومرگی .

بەندی حەوتەم

ڕێکارەکانی دوای لێکۆلینەوە

ماددەی (٦٧):

یەکەم - وەزیر لەسەر ڕاسپاردەی بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی بڕیاری گرتنەبەری خێرا بەرامبەر بە بەرهەمی هاوردەکراوی بابەتی لێکۆڵینەوە دەدات ئەگەر گەیشتە ئەو بڕیارە بەراییەی کەپیادەکاری زیانبەخش بەرامبەر بەرهەمی هاوشێوە یان بەرهەمی ڕکابەر بوونی هەیە بە مەرجێک لانیکەم (٣٠) سی ڕۆژ بەسەر دەستپێکردنی لێکۆڵینەوەکەدا تێپەڕ بووبێت ڕێکارەکان بەم شێوەیەی لای خوارەوە دەبن:-
أ/ سەپاندنی ڕەسمی نوقمکردن لە سەر بەرهەمی هاوردەکراوی بابەتی لێکۆڵینەوەکە بەشێوەی بارمتە لای بەڕێوەبەرایەتی گشتی گومرگ سپاردە دەکرێت .
ب/ پابەندکردنی کەسی هاوردەکار بە پێشکەش کردنی دەستەبەری گەرەنتیکار بە بڕێکی یەکسان بە پەراوێزی نوقمکردن .

ج/ پابەنـدکردنی کەسـانی هاوردەکـار لە وولاتـانی پاڵپشـتیکار بە پێشـکەش کردنـی دەسـتەبەری گەرەنتیکار بە بەڕێوەبەرایەتی گشتی گومرگەکان بەبڕێک کە یەکسان بێـت لەگەڵ بـڕی پاڵپشـتی پێشکەش کراو.

د/ لە دۆخی زێدە هاوردەکردنی بێ پاساو زیـاد کردنـی ڕەسمی گـومرگی یـان پابەنـدکردنی کەسـانی هاوردەکار بە پێشکەش کردنی دەستەبەری گەرەنتیکار بە بەڕێـوەبەرایەتی گشـتی گومرگەکـان بە بڕێکـــی یەکســـان لەگەڵ ئەو زیـــانەی بە بەرهەمهێـــنەرە خۆماڵیەکـــان کەوتـــووە و لەلایەن بەڕێوەبەرایتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازیەوە دیاری کراوە .

هـ/ پابەند کردنی هاوردەکار بە پێشکەش کردنی ئەو بەڵێننامەیەی کە بەپێی حوکمەکانی خاڵی (١١)ی پێشو دەقنووسکراوە بۆ وەزارەت .

دووەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی گومرگەکانی هەرێـم بە هەمـاهەنگی لەگەڵ بەڕێـوەبەرایەتی گشـتی و دەسـتەی گشـتی گومرگەکـانی دەسـەڵاتی فیـدراڵی ئەو ڕێکـارە خێرایـانەی کە لەخـاڵی (١٧) دا دەقنووسـکراوە لە دوای بڵاوکـردنەوەی لە دوو ڕۆژنـامەی ڕۆژانەدا لە سـەر خەرجـی داواکـاران جێبەجێدەکەن .

سێیەم: ئەگەر بڕیـاری گـرتنەبەری ڕێوشـوێنی کۆتـایی بەپێـی حوکمەکـانی ئەم یاسـایە دەرچـوو ئەوا ڕێکارە خێراکان کۆتاییان پێدەهێنرێت و بارمتەکان یەکلایی دەکرێنەوە و دەستەبەرە پێشـکەش کراوەکانیش هەڵدەوەشێندرێنەوە لە بەرامبەردا ڕەسمی نوقمکردن یان ڕەسمی قەرەبوو کردنەوە وەردەگیرێت.

چوارەم: ئەگەر بڕیار بەنەگرتنە ڕێوشوێنی کۆتایی دەرچوو ئەوا ڕێکارە خێراکان کۆتاییان پێدەهێنرێت و دەستەبەرەکان هەڵدەوەشێندرێنەوە و ئەو بارمتانەی پێشکەش کراون دەگەڕێندرێنەوە .

پێنجەم: ئەگەر داواکاریەکە پەیوەست بێت بە بەرهەمێکی کشتوکاڵی ئەوا ئەو ماوانەی بۆ لێکۆڵینەوە و ڕێکاری دەرکردنی بڕیار لە خاڵەکانی پێشوو دەقنووسکراون بـۆ (١\٥) پێـنج یەکـی ئەو مـاوەیە کەم دەکرێتەوە .

شەشەم: سەرۆکی ئەنجـومەنی وەزیـران دەتوانێـت ڕێکـاری خێـرا ڕابگرێـت ئەگەر بـۆی دەرکەوت ئەم ڕێکـارە لێکەوتـی نەرێنـی هەبـووە لەسـەر بەرهەمهێـنەری خۆمـاڵی تـر یـان بەکـاربەران یـان بەرژەوەندی گشتی .

حەوتەم: بەڕێـــوەبەرایەتی گشـــتی گەشـــەپێدانی پیشەســـازی لەدوای تەواو کردنـــی لێکـــۆڵینەوە لە چوارچێوەی ڕاپۆرتێکدا پاڵپشت بە بەڵگەنامەو زانیـاری پشـت ڕاسـتکراوەو ڕاسپاردە ئاراسـتەی وەزیـر دەکـات تیایـدا ئەو دەرئەنجامـانە دەخـاتەڕوو کە دەربـارەی پیـادەکردنی زیـانبەخش و زیانەکان و پەیوەندی هۆکاری لە نێوانیاندا پێی گەیشتووە.

هەشتەم: وەزیــر لە ژێــر ڕۆشــنایی ڕاســپاردەی بەڕێــوەبەرایەتی گشــتی گەشــەپێدانی پیشەســازی ئامازەپێدراو لە خاڵی(٢٣) بڕیاری سەپاندنی ڕێوشوێنی کۆتایی بۆ بەرەنگار بوونەوەی پیادەکاری زیانبەخش دەدات بەو مەرجەی جۆرو قەبارەو ئاستی پیادەکردنی ڕێوشـوێنەکە لە خـۆ بگرێـت و ئەم بڕیــارە لە مــاوەی (١٠)دە ڕۆژ لە ڕێکەوتــی دەرچــوونیەوە ئاراســتەی ئەنجــومەنی وەزیــران دەکرێت بۆ پەسەند کردنی .

نۆیەم: ئەگەر گرتنەبەری ڕێوشوێنی کۆتایی ڕەتبکرێتەوە پاڵپشت بە هەمان ئەو بابەت و هۆکارانەی لە داواکــاری خــاڵی (٢٤)ی پێشــوودا هــاتوون بەر لە تێـپەڕ بـوونی مـاوەی (١٨٠) سـەدو هەشـتا ڕۆژ لەڕێکەوتی بەکاربوونی بڕیاری وەزیر نابێت داواکاریەکی تر پێشکەش بکرێتەوە.

بەندی هەشتەم

چارەسەرەکان

ماددەی (٦٨):

یەکەم: وەزیــر بــۆ بەرەنگــاربوونەوەی پیادەکــاری زیــانبەخش ئەم ڕێوشــوێنە کۆتاییــانەی خــوارەوە دەگرێتەبەر :-

أ/ ڕێوشوێنی بەرەنگار بوونەوەی نـوقمکردن بە سـەپاندنی ڕەسـمی گـومرگی نـوقمکردن بە جۆرێـک یەکسان بێت بە پەراوێزی نوقمکردن .

ب/ ڕێوشـوێنی قەرەبـووکردنەوە بە سـەپاندنی ڕەسـمی گـومرگی قەرەبـووکردنەوە بەپێـی یاسـا کە یەکسان بێت لەگەڵ بڕی پاڵپشتیکردنی بەرهەمی هاوردەکراو بۆ هەرێم .

ج/ ڕێوشوێنی خۆپاراستن بۆ بەرەنگاربوونەوەی زێـدەهاوردەکردنی بـێ پاسـاو بە سـنووردار کردنـی ئەو بـڕەی ڕێـگە بەهـاوردەکردنی دەدرێـت یـان سـەپاندنی پێناسـی گـومرگی لە سـەر بەرهەمـی هاوردەکراو یان زیاد کردنی پێناسەکە یان هەر ڕێکارێک کە یارمەتی بەرهەمهێنەری خۆماڵی بـدات لەســەرخۆگونجاندن لەگەڵ بەرهەمــی هــاوردەکراو بەو مەرجەی کــاریگەری نەرێنــی لە ســەر بەرژەوەندی گشتی و بەکاربەری ناوخۆیی نەبێت.

دووەم: سـەپاندنی ڕێوشـوێنی کۆتـایی تـایبەت بە پاراسـتنی بەرهەمـی کشـتوکاڵی دوای ڕەزامەنـدی وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو دەبێت .

سێیەم:ئەنجومەنی وەزیران دەتوانێت لە ماوەی (١٠) دە ڕۆژدا بڕیاری وەزیر بە سـەپاندنی ڕێوشـوێنی کۆتایی پەسەند بکات یان ڕەتی بکاتەوە ئەگەر لەماوەی دیاریکراو بڕیاری نەدا ئەوا بڕیاری وەزیر بە پەسندکراو دادەنرێت .

چوارەم: لایەنی تایبەتمەند بڕیـاری ڕەتکـردنەوەی سـەپاندنی ڕێوشـوێنی کۆتـایی لەلایەن ئەنجـومەنی وەزیــرانەوە بە داواکــار ڕادەگەیێنــێ و هەر ڕێوشــوێنێکی بە پەلەی پارێزگــاریش کە وەزارەت گرتبێتیەبەر هەڵی دەوەشێنێتەوە بارمتەی نەختینە و کەفالەتنامەی بانکیشی بۆ دەگەڕێنێتەوە .

پێنجەم: گرتنەبەری ڕێوشوێنی کۆتایی دەبێت بەو بڕە بێت کە بۆ بەرگرتن لە ڕوودانی زیان یان لابردنی زیان پێویستە بەجۆرێک دەرفەت بداتە بەرهەمهێنەری خۆماڵی بارودۆخی خۆی لەگەڵ بەرهەمی هاوردەکراو و پاراستنی بەرژەوەندییەکانی هەرێم بگونجێنێت .

شەشەم: نابێت ئەو ڕەسمی گومرگییەی بۆ بەرەنگاربوونەوەی نوقمکردن یان ئەو ڕەسمی قەرەبووکردنەوەیەی بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی پاڵپشتیکردن کە دەسەپێندرێت لە پەراوێزی نوقمکردن یان بڕی پاڵپشتیکردن زیاتر بێت و دەکرێت بە بڕێکی کەمتر دیاری بکرێت ئەگەر ئەو بڕە لابردنی کاریگەریەکانی زیان مسۆگەر بکات و هەر زیادەیەک لە ڕەسمی گومرگی یان قەرەبووکردنەوەی وەرگیراو کە زیاترە لە پەراوێزی نوقمکردن یان بڕی پاڵپشتیکردن بۆ خاوەنەکەی دەگەڕێنرێتەوە .

حەوتەم: نابێت هەمان بەرهەمی هاوردەکراو لە هەمان کاتدا بۆ ڕێوشوێنی بەرەنگاربوونەوەی نوقمکردن و ڕێوشوێنی قەرەبووکردنەوەش ملکەچ بێت واتە لە یەک کاتدا نوقمکەرو پاڵپشتیکراویش بێت.

هەشتەم: جێبەجێکردنی ڕێوشوێنی کۆتایی بە شێوەی کاتییەو نابێت لە (٥) پێنج ساڵ زیاتر بێت

نۆیەم: ڕێوشوێنی کۆتایی بۆ بەرەنگاربوونەوەی نوقمکردن و پاڵپشیکردن بە درێژایی ماوەی بەردەوام بوونی دۆخی نوقمکردن و پاڵپشتیکردن بەردەوام دەبێت .

دەیەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی خۆی یان لەسەر داوای کەسی پەیوەندار دوای پێشکەش کردنی پاساو و بەڵگەی پێویست پێش تەواو بوونی ماوەی ڕێوشوێنی کۆتایی دەتوانێت پێداچوونەوە بە ڕێوشوێنانەدا بکات .

یازدەهەم: دەشێ ماوەی جێبەجێکرنی ڕێوشوێنی بەرەنگاربوونەوە بەپێی ئەم خاڵانەی لای خوارەوە درێژبکرێتەوە :-

أ/ بە مەرجێک بەرهەمهێنی خۆجێی داوای درێژکردنەوە پێشکەش بکا پێش ماوەیەک لە (١٨٠) سەدو هەشتا ڕۆژ کەمتر نەبێ لە ڕۆژی تەواوبوونی ماوەی بنەڕەتی بەرەنگار بوونەوەکە .

ب/ نابێ ماوەی جێبەجێکردنی ڕێو شوێنی کۆتایی لە (١٠) دەساڵ زیاتر بێ .

ج/ لایەنی تایبەتمەند بەپێی هەمان ڕێوشوێنی پەیڕەوکراوی سەپاندنی بەرەنگاری یەکەم جار لێکۆلینەوە ئەنجام بداتەوە .

دوازدەهەم: ئەگەر بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی بۆی دەرکەوت کە بەردەوامی ڕێوشوێنی کۆتایی پاساوی نەماوە ئەوا بە گرتنەبەری ڕێکاری یاسایی بە ڕەزامەندی وەزیر دوای پەسەند کردنی لە لایەن ئەنجومەنی وەزیران کۆتایی بە ڕێوشوێنەکان دەهێنرێت.

سێزدەهەم:

أ - هیچ ڕێوشوێنێکی تازەی پارێزگاری بەسەر کالایەکی هاوردەکراودا کە پێشتر ڕێوشوێنی پارێزگاری لەبارەوە گیرابێتەبەر جێبەجێناکرێ تەنها پاش تێپەڕینی ماوەیەک کە کەمتر نەبێ لەنیوەی ماوەی جێبەجێکردنی ڕێوشوێنی پێشوو و یان (٢) دووساڵ کامیان زیاتر بێ .

ب– بەدەر لە حوکمەکانی بەندی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە دەشێ ڕێو شوێنێکی تازەی پارێزگاری بەسەر هەمان کالای هاوردەکراودا جێبەجێبکرێ بۆ ماوەیەک کە لە (١٨٠) سەدو هەشتا ڕۆژ زیاتر نەبێ کاتێک ئەم دوو مەرجەی لای خوارەوە بەدی بێت :-

١/ ئەگەر لانی کەم (١) یەک ساڵ لە ڕۆژی سەپاندنی ڕێوشوێنی کۆتایی پێشوو وە تێپەڕ بوو بێت.

٢/ ئەگەر پێشتر لە دووجار زیاتر ڕێوشوێنی پارێزگاری بەسەر هەمان کالای هاوردەکراودا جێبەجێنەکرابێت لە ماوەی (٥) پێنج ساڵ پێش ڕۆژی جێبەجێکردنی ڕێوشوێنی تازەی پارێزگاریدا.

چواردەهەم: ئەگەر ماوەی جێبە جێکردنی ڕێوشوێنی پاراستن یا هەر درێژکردنەوەیەک (١) یەک ساڵ یان زیاتر بوو ئەم ڕێوشوێنە بەرە بەرە لە چەند ماوەیەکی دیاریکراودا و پشت بەستووە بە بەرنامەیەک کە لایەنی تایبەتمەند ئامادەی دەکا و وەزیر پێی ڕازی بێ سووک دەکرێ .

پازدەهەم:

أ – ڕێوشوێنی پاراستن بە پێداچوونەوەی لایەنی تایبەتمەند بەپێی ئەم ڕێنماییانە ئەگەر تێکڕایی ماوەی جێبەجێکردنی ئەم ڕێوشوێنانە لە (٣) سێ ساڵ کەمتر نەبێ بە مەرجێک ئەم پێداچوونەوەیە لە وادەیەکدا بکرێ کە لە نیوەی ئەم ماوەیە تێنەپەڕێ و ئەمانە بگرێتەوە :

١/ بەرهەمهێنەرە خۆماڵیەکان تا چ ڕادەیەک بارودۆخی خۆیان گونجاندووە .

٢/ شوێنەواری جێبەجێکردنی ڕێوشوێنی پاراستن بەسەر بەرهەمهێنەرە خۆماڵیەکاندا.

ب – لایەنی تایبەتمەند ڕاسپاردەیەک سەبارەت بە ئەنجامەکانی پێداچوونەوە بۆ مانەوە لەسەر درێژەپێدانی ڕێوشوێنی پاراستن یا کۆتایی پێهێنانی دەداتە وەزیر و ئەگەر وەزیریش ڕازی بوو بە کۆتایی پێ هێنانی ڕێوشوێنی پاراستن ڕاسپاردە دەداتە ئەنجومەنی وەزیران تا ئەو بڕیارە بدا کە لەم ڕووەوە بە گونجاوی دادەنێ .

شازدەهەم: لایەنی تایبەتمەند کاتی ڕەتکردنەوە یان درێژکردنەوە یان پێداچوونەوەی دوا ڕێوشوێنی پاراستن سەرپەرشتی ئەمانە دەکات :-

أ – بڵاوکردنەوەی ئاگاداری لە دوو ڕۆژنامەی ڕۆژانەی خۆجێیدا بە خەرجیی داواکار و لایەنی تایبەتمەندیش بۆی هەیە ڕاستەوخۆ کرێی بڵاوکردنەوە لە داواکار وەربگرێ .

ب - ئاگاداركردنەوەی لایەنە پەیوەندیدارەكان لە بڕیارەكە بە مەرجێك ئەمانەی لای خوارەوەی تێدابێ :-

١ / وەسفێكی تەواوی كاڵای هاوردەكراو كە خەسڵەت و بەكارهێنانی تەكینیكی و دیاریكردنی پۆلەكەی بۆ مەبەستی هەمواركردنی تاریفەی گومرگی تێدابێ .

٢/ وەسفێكی تەواوی كەڵای بەرهەمهێنراوی خۆجێی كە خەسڵەت و بەكارهێنانی تەكنیكی تێدابێ .

٣ / پوختەی دوا بڕیاری ڕوونكردنەوەی ئەو زیانە كە لە بەرهەمێهێنەرە خۆجێیەكان كەوتووە وە ئەو هۆكارانەی تێدا بێ كە ڕەچاو كراون .

٤ / شێوەی ڕێوشوێنی پارێزگاری و ماوە و ڕۆژی دەست پێكردنی جێبەجێكردنی .

٥ / خشتەی كاتی سووككردنی بەرەبەرە جێبەجێكردنی ڕێوشوێنی پارێزگاری بەپێی حوكمەكانی ئەم ڕێنماییانە .

٦ / خشتەیەكی كاتی بۆ سوك كردنی ڕێوشوێنی سەپێنراوی پاراستن بەپێی ئەم ڕێنماییە .

ج– ئامادەكردنی ڕاپۆرتێك ئەو ئەنجامانەی تێدابێ كە لێكۆلینەوەكە بە دەستی هێناون.

حەڤدەهەم: وەزارەت بۆی هەیە هەماهەنگی و ڕاوێژ لەگەڵ هاوشێوەكانی خۆیدا بكات لە دەوڵەتانی دیكە بەپێی حوكمەكانی ئەم یاسایە .

هەژدەهەم: وەزیر پشت بەستوو بە ڕاسپاردەی لایەنی تایبەتمەند بۆی هەیە بڕیار لەسەر لێكۆلینەوە لە بڕێكی زیاتری هاوردەكراوی كاڵایەكی هاوشێوە یا ڕكابەری كاڵایەكی بەرهەمهێنراوی خۆماڵی بدا ئەگەر دەركەوت كە دەتوانێ زیان بە بەرهەمهێنەرەكانی بگەیێنێ.

نۆزدەهەم: پێشكەشكردنی داوای پاراستنی كاڵایەكی بەرهەمهێنراوی خۆماڵی یا ڕێوشوێنەكانی لێكۆلێنەوە لە بارەیەوە هیچ بەربەستێكی ڕێو شوێنی ڕزگاركردنی گومرگی هاوردەكردنی ئەو كاڵایەی ناكەوێتە سەر .

بیست:

أ – لایەنی تایبەتمەند نموونەی فۆرمی داوای نەهێشتنی نوقمكردن و پاڵپشتیكردن و زێدەهاوردەكردنی بێ پاساوی كاڵای هاوردەكراو ئامادە دەكا كە وەك بەڵگە نامەیەك لە ڕێوشوێنەكانی لێكۆلینەوە دا پشتی پێ دەبەسترێ .

ب – لایەنی تایبەتمەند بۆی هەیە چۆن بە گونجاوی دەزانێ دەستكاری پێویستی نموونەی ناو دەقی بەندی یەكەمی ئەم ماددەیە بكات .

بیست و یەك: پرۆسەی ئەنجامدانی كارەكانی پاراستنی بەرهەمی خۆمالی سەرپەرشتی و پەسەند دەكرێت لە لایەن بریكاری وەزارەت بۆ كاروباری پیشەسازی.

سێیەم
حوکمی کۆتایی

ماددەی (٦٩):

١- دامەزراندنی بەڕێوەبەرایەتی پاراستنی بەرهەمی خۆماڵی لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی لە (وەزارەتی بازرگانی وپیشەسازی وە لە وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو)یش لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی پلاندانان و بەدواداچون وە لەپارێزگاکان و ئیدارە سەربەخۆکانیش بەش یان هۆبەی تایبەتمەندیان دەبێت .

٢- هەربەڕێوەبەرایەتیەک لەوانەی کە لەخاڵی یەکەمدا دەقنووسکراوە بۆ مەبەستەکانی جێبەجێکردنی ئەم یاسایە ئەم تۆمارنامانەی لای خوارەوەیان دەبێت هەبێت :-

أ- تۆمارنامەی نوقمکردن .

ب- تۆمارنامەی پاڵپشتیکردن .

ج- تۆمارنامەی زێدە هاوردەکردنی بێ پاساو.

ماددەی (٧٠):

بۆ پەسند کردنی کۆتایی پاراستنی بەرهەمی خۆماڵی کارگەکان پاڵپشت بە یاسای پاراستنی بەرهەمی خۆماڵی ژمارە (٢)ی ساڵی ٢٠٢١ی هەرێمی کوردستان، لیژنەیەک لە وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی پێک دەهێنرێت بە سەرۆکایەتی بریکاری وەزارەت بۆ کاروباری پیشەسازی و ئەندامیەتی هەریەکە لە (ئەنجومەنی وەزیران، وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو ، دەستەی وەبەرهێنان، وەزارەتی دارایی و ئابووری)، وە هەر نوێنەرێکی تر کە لیژنە بە پێویستی بزانێت زیاد دەکرێت و نابێت پلەی فەرمانبەرێتی ئەندامانی لیژنە لە بەرێوەبەری گشتی کەمتر بێت.

ماددەی (٧١):

ئەم ڕێنماییە جێبەجێ دەکرێت لە ڕۆژی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی (وەقایعی کوردستان)

ئاوات جەناب نوری	**بێگەرد تالەبانی**	**کمال مسلم**
وەزیری دارایی و ئابووری	**وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو**	**وەزیری بازرگانی و پیشەسازی**